

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

katedra psychologie

Bakalářská práce

Etnická identita ukrajinských Huculů

Romana Mondryk

© 2016 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Romana Mondryk

Hospodářská a kulturní studia

Název práce

Etnická identita ukrajinských Huculů

Název anglicky

Ethnic identity of Ukrainian Hutsuls

Cíle práce

Hlavním cílem práce je dát na základě terénního výzkumu a sekundárních údajů v relevantní literatuře odpověď na tuto výzkumnou otázku a podotázky:

- Jaké jsou hlavní prvky etnické identity Huculů?
- Jak se Huculové (jako specifická menšina) odlišují od okolí?
- Jaké jsou rozdíly v projevech etnicity Huculů na základě jejich regionálního rozmístění na Ukrajině?

Metodika

Práce bude vycházet především z výsledků střednědobého terénního výzkumu a materiálu získaného z lokalit, kde žijí Huculové. Důraz bude kladen především na kvalitativní metody navazující na sekundární (hlavně statistické) údaje.

Harmonogram práce:

červenec (srpen) (1. ročník) – první část terénního výzkumu v příslušné lokalitě

září až červen (2. ročník) – zpracovávání výsledků terénního výzkumu, zpracování tématické literatury, příprava druhé fáze výzkumu

červenec (srpen) (2. ročník) – druhá část terénního výzkumu v příslušné lokalitě

do listopadu (3. ročník) – zpracovávání výsledků 2. části terénního výzkumu

listopad / prosinec (3. ročník) – předložení první verze práce

březen – odevzdání finální verze práce

Doporučený rozsah práce

cca 50 stran

Klíčová slova

Huculové, Rusíni, Etnicita, Ukrajina, Etnické minority

Doporučené zdroje informací

BOJKO, Olexandr. GONĚC, Vladimír. Nejnovější dějiny Ukrajiny. Brno, 1997. ISBN 80-7217-031-7.

KALETA, Petr. Cesta do Haliče. Olomouc, 2004. ISBN 80-7220-174-3.

MAGOCSI, Pavel Robert. Národ odnikud. Vydavatelství V. Paďaka, 2014. ISBN 978-80-966-387-092-2.

MAGOCSI, Pavel Robert. Rusíni a jejich vlast. Edice Podkarpatská Rus, 1996.

VASIL'ČUK, Mikola. Sofron Vitvic'kij – Istoričnij naris pro guculiv. Lwow, 1863.

Předběžný termín obhajoby

2015/16 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. PhDr. Ing. Petr Kokaisl, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra psychologie

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2016

PhDr. Pavla Rymešová, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 23. 2. 2016

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 13. 03. 2016

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci „Etnická identita ukrajinských Huculů“ jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu literatury na konci práce. Jako autorka uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. 3. 2016

_____

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala docentu Ing. PhDr. Petru Kokaislovi, Ph.D. za poskytnuté cenné rady, vstřícný přístup a za možnost zúčastnit se projektu Pestrá Evropa. Mé poděkování patří také všem informátorům a také mé rodině, která mi poskytla mnoho cenných informací, doporučení, materiálů a podporu.

Etnická identita ukrajinských Huculů

Ethnic identity of Ukrainian Hutsuls

Souhrn

Tato bakalářská práce se zabývá etnografickou skupinou Huculů na Ukrajině, jejich životem, kulturou a hodnotami. V teoretické části jsou objasněny klíčové pojmy tohoto tématu jako „eticita“ a „identita“. Další část je věnována obecným charakteristikám této skupiny. Pro zpracování teoretické části bylo nutné nastudovat sekundární data z příslušné literatury a jiných zdrojů. Hlavními použitými metodami byly polostrukturované rozhovory s členy huculské skupiny a dotazníky. Terénní výzkum byl uskutečněn na západní Ukrajině v Ivano-Frankovské oblasti. Tato práce není razantně rozdělena na teoretickou a praktickou část z důvodu doplnění teoretických poznatků výpověďmi informátorů. Cílem této práce je odpovědět na výzkumnou otázku týkající se klíčových prvků určujících etnickou identitu Huculů a jejich odlišnosti od okolí.

Klíčová slova: Huculové, etnicita, etnická identita, Ukrajina, etnografická skupina, huculské umění, kultura

Summary

This bachelor thesis focuses on the ethnographic group called Hutsuls who live in Ukraine. This thesis presents their life, culture and life values. In the theoretical part there are explained main used terms connected with this topic like an ethnicity or identity. The next part is given to basic characteristics of this group. For the theoretical part it was necessary to use secondary data from available books and other sources. The main used techniques were semistandard interviews with the members of Hutsuls' ethnographic group and the next technique was questionnaire. The territory research was realized in western Ukraine in the Ivan-Frankov region. This thesis isn't strictly dividend into theoretical and practical part because the theory is completed with answers from respondents. The aim of this thesis is to find out main aspects of Hutsuls' identity and which differences are between them and other ethnic groups.

Keywords: Hutsuls, ethnicity, ethnic identity, Ukraine, ethnographic group, Hutsuls art, kultur

Obsah

1. ÚVOD	4
2. CÍL PRÁCE A METODIKA	5
3. LITERÁRNÍ REŠERŠE	9
4. ETNICKÁ IDENTITA UKRAJINSKÝCH HUCULŮ	11
4.1. Etnicita a etnická identita	11
4.2. Etnická a etnografická skupina	13
5. HUCULOVÉ	15
5.1. Původ názvu a etnika	16
5.2. Dřívější a dnešní rozmístění Huculů	18
5.3. Stručný historický kontext	21
5.4. Huculská obec	24
5.5. Huculské obydlí	27
5.6. Způsob života a řemesla	30
5.7. Náboženství	35
5.8. Svátky	39
5.8.1. Rodinná obřadnost	39
5.8.2. Svátky spojené s církevním a kalendářním rokem	42
5.9. Kultura	45
5.9.1. Umění	45
5.9.2. Huculská mluva	46
5.9.3. Hudba a tanec	46
5.9.4. Huculské divadlo	47
5.9.5. Huculský oděv a doplňky	48
5.9.6. Kuchyně	50
5.10. Povaha a morálka Huculů	50

6.	DISKUSE A ZÁVĚR	52
7.	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	55
7.1.	Tištěné publikace	55
7.2.	Internetové zdroje	59
8.	PŘÍLOHY	62

Seznam obrázků

Obrázek 1 – Osídlení Huculů na Ukrajině	20
Obrázek 2 – Kolomyjské muzeum kraslic – Pysanka (<i>Писанка</i>)	26
Obrázek 3 – Huculské obydlí hražda (<i>гражда</i>)	28
Obrázek 4 – Kostel v obci Mykulyčyn	38
Obrázek 5 - Blahoviščens'ka cerkva v Kolomyji	38
Obrázek 6 – Dřevěná cerkva v Muzeu lidové architektury a života v Užhorodě	38
Obrázek 7 – Pánský sváteční oděv	49
Obrázek 8 – Každodenní huculský oděv	49
Obrázek 9 – Dámský sváteční oděv	49
Obrázek 10 – Vyšívaná košile	49
Obrázek 11 – Jaremče – vyšívané košile	62
Obrázek 12 – Jaremče – největší suvenýrové trhy	62
Obrázek 13 – Mapa Karpatského přírodního národního parku	62
Obrázek 14 – Jaremče – malé ikony	62
Obrázek 15 – Tkaný ubrus	63
Obrázek 16 – Pysanka	63
Obrázek 17 – Kachlová, ručně malovaná kamna	63
Obrázek 18 – Pysanky	63
Obrázek 19 – Interiér huculského domu	63
Obrázek 20 – Ručně vyráběný nábytek	63
Obrázek 21 – Tkalcovské umění Huculů	63
Obrázek 22 – Tradiční svatební oděv novomanželů	63
Obrázek 23 – Huculská rodina	63

1. Úvod

Tato bakalářská práce je věnována Huculům jako etnografické skupině, jejich etnické identitě a hlavním prvkům, které ji určují. Na základě odborných publikací budou objasněny klíčové pojmy pro tuto problematiku, ve stručnosti bude popsána historie této skupiny na Ukrajině, stejně jako jednotlivé sféry života a v druhé části práce budou prostřednictvím výsledků kvalitativního výzkumu zodpovězeny výzkumné otázky.

Huculové jsou východoslovanská etnografická skupina žijící na území Ukrajiny v oblasti Karpat, především pak v Ivano-Frankivs'ké, Černivec'ké a Zakarpats'ké oblasti. Drsné horské podmínky přiměly Huculy k specifickému životnímu stylu a hospodářské činnosti soustředěné na chov dobytka, především pak ovcí, a na práci se dřevem. Jsou tedy výbornými pastevcí, a také umělci.

Etnicky se Huculové považují za Ukrajince. Vyčleňují se spíše regionálně než etnicky. Podle posledního sčítání lidu v roce 2001 uvedla většina Huculů ukrajinštinu jako svůj rodný jazyk. Kromě ukrajinštiny ovládají také vlastní huculský dialekt, jeden z archaických dialektů galic'ko-bukovins'ké skupiny jihozápadních dialektů. Podle mnohých je huculský dialekt jakýmsi smísením ukrajinštiny, ruštiny, rusínštiny, maďarštiny a rumunštiny. Kromě Ukrajiny žijí Huculové také v severním Rumunsku, jde o marmaros'ké a jiho-bukovins'ké Huculy.

Předkládaná bakalářská práce se zabývá sférami života této slovanské skupiny obyvatel, hodnotami a především prvky, které oni sami považují za určující pro jejich identitu.¹ Cílem práce je zodpovědět tyto výzkumné otázky:

- Jaké jsou hlavní prvky etnické identity Huculů?
- Jak se Huculové odlišují od okolí?
- Jaké jsou rozdíly v projevech etnicity Huculů na základě jejich regionálního rozmístění na Ukrajině?

---

¹ Výstup z projektu Pestrá Evropa. MONDRYK, Romana. *Huculové na Ukrajině*. [online]. 2015. Dostupné z: <http://www.pestraeuropa.hks.re/2015/Huculove-UA/>

2. Cíl práce a metodika

Tato bakalářská práce si klade za cíl pochopit podstatu identity huculské etnografické skupiny a jejich stěžejních prvků. Práce se zabývá především Huculy v Ivano-Frankivs'ké a Zakarpats'ké oblasti Ukrajiny, kde probíhal krátkodobý terénní výzkum. Čtenáři budou popsány hlavní prvky kulturního a sociálního života a prvky, které sami Huculové považují za určující pro jejich identitu. Osnova práce není razantně dělena na teoretickou a praktickou část z důvodů propojení výpovědí informátorů s teoretickými poznatky a tedy vyšší autentičnosti.

Cílem práce je rovněž zodpovědět tyto výzkumné otázky:

- Jaké jsou hlavní prvky etnické identity Huculů?
- Jak se Huculové odlišují od okolí?
- Jaké jsou rozdíly v projevech etnicity Huculů na základě jejich regionálního rozmístění na Ukrajině?

Oblast obývaná ukrajinskými horaly – Huculy, se nazývá Hucul'sčyna (Гуцульщина). Jde o etnokulturní region Ukrajiny, který je stejně jako ostatní regiony tohoto typu (Halič, Volyň, Polesí, Zakarpatí, Bukovina, atd.) neodmyslitelnou součástí identity obyvatel západní Ukrajiny. Huculové žijí v oblasti Ivano-Frankivs'ké, Černivec'ké, Zakarpatské (Rachovský okres) a také na severu Rumunska. Za centra Hucul'sčyny jsou považována města Jasinja, Jaremče, Verchovina či Rachov.²

Existuje také trend expanze Hucul'sčyny, v rámci které lze za další centrum tohoto regionu považovat město Kolomyja (Коломия)³, které se nachází v Ivano-Frankivs'ké oblasti. Ve městě se nachází Muzeum národního umění Hucul'sčyny a Pokutí a muzeum tradičních velikonočních kraslic Pysanka (Писанка).

V okolí měst považovaných za centra etnografické skupiny Huculů byl proveden terénní výzkum, který bude popsán dále.

---

² STADNIK, O. G. *Ekonomična i social'na heohrafija Ukrajiny*. 9 klas: Majstěr-klas. Ranok, 2009, s. 50. ISBN 978-966-672-742-1.

³ Autorčino rodné město.

Jelikož je problematika etnických a etnografických skupin předmětem studií humanitních věd, byl výběr kvalitativní výzkumné metody automatický. „*Kvalitativní výzkum je nematematický analytický postup. Může to být výzkum týkající se života lidí, příběhů, chování, ale také chodu organizací, společenských hnutí nebo vzájemných vztahů.*“⁴ Úkolem kvalitativního výzkumu je analyzovat určité jevy do hloubky, popsat fakta v širším kontextu a k tomu badateli slouží techniky sběru dat jako pozorování (zjevné a skryté, zúčastněné a nezúčastněné), analýza, studium publikací a také rozhovory/interview.⁵

Opakem kvalitativního výzkumu je výzkum kvantitativní. „*Úkolem kvantitativního výzkumu je statisticky popsat typ závislosti mezi proměnnými, změřit intenzitu této závislosti, apod. Pracuje většinou s velkým souborem respondentů.*“⁶ Technikami sběru dat kvantitativního výzkumu jsou např. analýzy, dotazníky či standardizované rozhovory.

Nejčastější formou sběru dat v kvalitativním výzkumu jsou rozhovory, které se dělí podle struktury rozhovorů na standardizované a nestandardizované. Nestandardizovaným rozhovorem je typicky rozhovor narativní. „*Narativní rozhovor jako metoda se může zaměřit na určité předem stanovené téma v životě jedince.*“⁷ Narativní nebo též biografický rozhovor se obecně zakládá na volném vyprávění informátora na určité téma. Výzkumník do vyprávění nezasahuje, není-li potřeba. Výhodou této formy rozhovoru je odkrytí subjektivních dojmů informátora, které by běžným dotazováním nemusely být odkryty. Tuto metodu rozpracoval německý sociolog Fritz Schütze.⁸ Strukturovaný rozhovor je veden s návodem, kdy má výzkumník k dispozici předem připravené otázky k tematickým celkům, které ho zajímají. Častými chybami u tohoto typu rozhovoru mohou být špatně formulované otázky, při jednoslovné odpovědi následné nerozvedení důvodu uvedení konkrétní odpovědi nebo např. subjektivní hodnotící výzkumníka, který může často bránit v pochopení informátorovy výpovědi.

---

⁴ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum v ošetrovatelství*. Grada, 2009, s. 22. ISBN 978-80-247-2713-4.

⁵ KUTNOHORSKÁ, Jana. 2009, s. 25.

⁶ KUTNOHORSKÁ, Jana. 2009, s. 21.

⁷ ŠUCHA, Matuš, CHARVÁT, Miroslav, ŘEHAN, Vladimír, (Eds.). *Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2009, s. 27. ISBN 978-80-244-2374-6.

⁸ SCHÜTZE, Fritz. *Die Technik des narrativen Interviews in Interaktionsfeldstudien: dargestellt an einem Projekt zur Erforschung von kommunalen Machtstrukturen*. Univ., Fak. für Soziologie, 1977.

Další velmi častou formou sběru dat je dotazník/dotazníkové šetření, který byl při výzkumu etnické identity Huculů rovněž použit. Jeho výhodou je finanční a časová nenáročnost a zaručení jisté míry anonymity. Při tvorbě dotazníku je nutné držet se jistých pravidel a mít jasně stanovený cíl výzkumu. Kromě cíle je nutné si definovat cílovou skupinu dotazníkového šetření, vytvořit si tematické okruhy dotazníku, poté konkrétní otázky, které se také musí řídit etikou výzkumu a poté dotazník zprostředkovat vybrané cílové skupině.⁹

„V kvalitativních studiích se výběr vzorku popisuje jako účelový nebo expertní výběr. To znamená, že výběr byl proveden za určitým účelem nebo na podkladě badatelova posouzení.“¹⁰

Samozřejmostí kvalitativního výzkumu je nastudování sekundárních dat z příslušné odborné literatury, elektronických zdrojů, studium demografických charakteristik a statistik a následná interpretace klíčových pojmů s odkazy na příslušnou publikaci či jiný zdroj. Pro účely výzkumu, ze kterého vychází tato bakalářská práce, byly zvoleny všechny výše zmíněné techniky sběru dat, včetně terénního výzkumu v rámci projektu Pestrá Evropa.¹¹

Téma Huculů bylo vybráno záměrně z důvodu aktuální problematiky etnických menšin. V rámci projektu Pestrá Evropa, byly výzkumným týmem o členech K. Došková, V. Fučíková, M. Milenovská a R. Mondryk uskutečněny celkem 2 výpravy. První výprava se konala v září r. 2014 na Slovensku, především v Prešovském kraji, který dříve spadl k Podkarpatské Rusi. V Prešově byla uskutečněna prohlídka Muzea rusínské kultury a následný rozhovor s ředitelkou muzea Ol'gou Glosíkovou a rovněž s Annou Pliškovou, docentkou v učitelství rusínského jazyka a literatury na Prešovské univerzitě. Mnoho poznatků bylo čerpáno rovněž z návštěv skanzenů – Muzeum lidové architektury v Bardejovských kúpelech, Expozice lidové architektury a bydlení v Humenném a Národopisná expozice v přírodě ve Svidníku, kde je každoročně pořádán Festival kultury Rusínů Slovenska.

---

⁹ HAVLÍČKOVÁ, Daniela. *Metodika – kompetence, kvalita, kvalifikace, (sebe) koncepce pro neformální vzdělávání*. Národní institut pro další vzdělávání, 2015, s. 69. ISBN 978-80-87449-50-9.

¹⁰ KUTNOHORSKÁ, Jana. 2009, s. 25.

¹¹ [online]. Dostupné na: Pestraevropa.hks.re.

Druhá výprava se konala v červnu r. 2015 a mířila opět na Slovensko a dále na západní Ukrajinu. Vzhledem k jazykovým kompetencím většiny účastnic výzkumného týmu a faktu, že všechny výzkumnice byly ženy, se dalo očekávat mnohem více nepříjemností, než se nakonec událo. Hlavním bodem této výpravy byla obec Han'kovycja (*Ганьковиця*), která měla být podle sčítání lidu z r. 2001 tvořena z 90 % rusínským obyvatelstvem. Opak byl však pravdou. Sčítání lidu v této obci bylo prý zmanipulováno jistým panem Lakatošem, který aniž by se místních obyvatel na jejich národnost skutečně ptal, usoudil, že jsou Rusíni na základě jejich jazyka. Místní uznávají, že jejich jazyk je směsicí okolních dialektů a jazyků sousedních států. Do vsi nejspíše příliš cizinců nejezdí vzhledem k pozornosti, která byla našemu výzkumnému týmu udělována. Dalším bodem byla cesta do obce Suskovo (*Сусково* nedaleko Mukačeva) a návštěva pana Ivana Talabišky, předsedy Svaljavs'ké okresní organizace Spolek pro ochranu práv původních obyvatel. Pan Talabiška mluví ve svých 82 letech 6 jazyky a vlastní velkou sbírku knih. V Zakarpatí proběhla také prohlídka skanzenu rusínské kultury v Užhorodu.

Třetí samostatná výprava se uskutečnila v srpnu r. 2015 a mířila do Ivano-Frankivs'ké oblasti, konkrétně do měst Kolomyja (*Коломия*), Mykulyčyn (*Микуличин*), Jaremče (*Яремче*) a do obcí v okolí těchto obcí. V Kolomyji proběhla exkurze již zmíněných muzeí – Muzea národního umění Hucul'sčyny a Pokutí a muzea tradičních velikonočních kraslic Pysanka. Proběhly rozhovory s místními a prohlídky tradičních domácností. K účelům výzkumu byl vytvořen polostrukturovaný dotazník v ukrajinštině, který byl distribuován cílové skupině pomocí sociální sítě Facebook.com. Pomocí této sociální sítě následně probíhala užší spolupráce s některými z informátorů, rovněž v ukrajinštině.

Mnoho informací k tématu Huculů bylo získáno díky vyprávění a znalostem blízkých osob autorky a také z filmů a video dokumentů. Na internetu lze nalézt velké množství dobových archivních fotografií, některé z nich lze nalézt v kapitole Přílohy.

3. Literární rešerše

Problematice etnografických skupin na Ukrajině se od 19. do začátku 20. století věnovali ukrajinští i zahraniční vědci. Z řad ukrajinských vědců to byli Ivan Vahylevyč¹², V. Hnatjuk¹³, O. Bodjans'ký, J. Holovac'ký, A. Duchnovič, P. Čubyns'ký, F. Vovk¹⁴ a další. Na konci 19. století se díky pracím V. Hnatjuk, I. Franka a Z. Kuzeli začaly etnografické studie západní Ukrajiny rychle rozvíjet. Práce těchto autorů jsou dostupné většinou maximálně v odborných knihovnách na Ukrajině, a pokud jsou dohledatelné na internetu, jedná se pouze o útržky textů.

Ze zahraničních historiků a publicistů se Huculy zabýval např. Aleksander Zawadzki v díle z r. 1872 *Guculi*, nebo Raimund Friedrich Kaindl v monografickém díle *Die Huzulen*¹⁵ z r. 1894. Kaindl, národností Rakušan, pocházel z Bukoviny a o Huculech psal v takovémto duchu: „... tam uprostřed okolních cizích vesnic žije v ,hlučných, pravěčným lesem obklopených horách‘, tajemný maličký národ horalů - Huculové.“¹⁶ Kaindl chtěl toto tajemno odkrýt, zasvětil tak Huculům většinu svých výzkumů a knih, které byly velmi oceňovány Ivanem Frankem. Kniha *Die Huzulen* je rozdělena do 17 kapitol, kde se každá věnuje určitému období a sféře života Huculů, např. kapitola „Ditina“ (дитина – dítě) pojednává o vztahu k ženě jako matce, o vztahu mezi matkou a dítětem, předávání huculských zvyků, např. jak dávat jméno dítěti, jak křtít dítě, atd. Kaindl říká, že vedle křesťanské víry si Huculové zachovaly také určité pohanské zvyky a svátky.

---

¹² ВАХЛЕВЬЧ, Іван. *Нучули, мешканці Східного Прикарпаття*. 1837.

¹³ HNATJUK, V. M. *Huculy*. 1923.

¹⁴ VOVK, F. *Etnografični osobysti i ukrajins'koho narodu*. 1910.

¹⁵ KAINDL, Raimund Friedrich. *Die Huzulen*. A. Hölder, 1894. ISBN 1168372410.

¹⁶ Volně přeloženo z originálu: „Там, серед навколишніх іншомовних поселень, живе ,в зашумлених правічним лісом горах‘ – тасмничий маленький народ верховинців-гуцулів.“

Huculy v 19. století zkoumal také Sofron Vytvyc'kyj, o jehož výzkumech později napsal jeho sympatizant Mykola Vasyl'čuk knihu *Sofron Vytvyc'kyj – Istoryčnyj narys pro hucul'iv*.¹⁷ Vasyl'čuk popisuje teorie Vytvyc'kého o původu Huculů, místa, která v polovině 19. století Huculové obývali, oblast jejich hospodářské činnosti, způsob bydlení, zmiňuje odívání, charakter, povídky, legendy a jiné charakteristické aspekty těchto obyvatel. Do knihy jsou rovněž zasazeny příběhy vyprávěné Vytvyc'kým o statečnosti a síle huculských mužů, o kráse a oddanosti jejich žen a především pak o kráse hor, které byli a jsou jednou z hlavních aspektů identity původních Huculů.

O oblasti obývané východními Slovy se zajímal též Petr Kaleta, český historik, který sepsal knihu o etnografických výzkumech Františka Řehoře¹⁸ (1857–1899). Kniha *Cesta do Haliče*¹⁹ se věnuje především životu a práci F. Řehoře na západní Ukrajině v oblasti Haliče, kde Řehoř zkoumal rusínské obyvatelstvo, především Huculy, ale i např. Židy. Řehoř se jako malý s rodiči přestěhoval do obce nedaleko Lvova a v tomto novém prostředí se mu velmi zalíbilo. Obdivoval starobylý způsob života a hospodaření zdejších obyvatel (Ukrajinců, Huculů, Židů, atd.).²⁰ O místní kultuře a povaze místních obyvatel napsal mnoho článků a za svou práci byl oceněn několika společnostmi – Lvovským rusínským spolkem Prosvita (*Просвіта*) či společností Muzea Království českého.²¹

---

¹⁷ VASYL'ČUK, Mykola. *Sofron Vytvyc'kyj – Istoryčnyj narys pro hucul'iv* (Софрон Витвицький – Історичний нарис про гуцульів). L'viv, 1863.

¹⁸ Slavný český etnograf, sběratel předmětů západní Ukrajiny.

¹⁹ KALETA, Petr. *Cesta do Haliče*. František Řehoř a poznání života východní Haliče ve 2. pol. 19. st. Votobia, 2004. ISBN 80-7220-174-3.

²⁰ KALETA, Petr. *František Řehoř: Milovník života haličských Rusínů*.

²¹ ŘEHOŘ, František. In: *Zlatá Praha*. Praha, J. Otto, 1884–1929. Periodikum vydávané jednou týdně. ISSN: 1801-2493.

4. ETNICKÁ IDENTITA UKRAJINSKÝCH HUCULŮ

4.1. Etnicita a etnická identita

Pojem „etnický“ pochází z řeckého slova „ethnos“. Tímto pojmem se lidé v klasickém Řecku vymezovali proti „těm druhým“.²² V počátcích křesťanství se výraz používal pro pohany²³ a během 2. světové války byli takto označováni Židé, Irové, Italové a jiní přistěhovalci (nešlo tedy o rasové označení, ale o označení kulturně-sociální).²⁴

„Etnicitu můžeme považovat za soubor určitých kolektivně sdílených charakteristických znaků, kterými se definují jednotlivé skupiny – tyto znaky spadají do oblasti národních dějin, jazyka, původu, náboženství, kultury... Pro tyto znaky je následně skupina schopna identifikovat sama sebe a vnímat se jako odlišnou vůči skupinám jiným – je ovšem důležité zmínit, že etnicita jako určitá entita vystupuje na povrch většinou v sociálních interakcích, a z velké části je relační a situační – nelze ji považovat za zcela trvalou a přirozenou kvalitu, která náleží každému člověku.“²⁵ Pojem etnicita se částečně překrývá s pojmem „národnost“. „Národy i etnické skupiny vznikají zevnitř, a to ve chvíli, kdy se určitý počet lidí ztotožňuje s představou, že vytváří národ nebo etnickou skupinu, a sdílí společnou kulturu a identitu. Stejně jako etnická skupina se i národ definuje ve vztahu k nečlenům národa.“²⁶

---

²² HIRT, Tomáš. *Přehled nejasností spjatých s konceptem etnicity v perspektivě postbarthovských přístupů*. In: Antropoweb.cz [online]. FF ZČU. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/prehled-nejasnosti-spjaty-ch-s-konceptem-etnicit>.

²³ WILLIAMS, R., 1976, s. 119. In: ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, s. 21–22. ISBN 978-80-7419-053-7.

²⁴ ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologie perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, s. 21–22. ISBN 978-80-7419-053-7.

²⁵ ERIKSEN, T. H. *Antropologie multikulturních společností*. Praha: Triton, 2007. ISBN 978-80-7254-925-2. In: HRDLÍČKOVÁ, Lucie. *Etnicita jakou součástí naší identity – je nutným zdrojem konfliktů mezi skupinami?* *Clanky.rvp.cz*. [online]. 16. 7. 2014. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/a/17985/18875/ETNICITA-JAKOU-SOUCAST-NASI-IDENTITY---JE-NUTNYM-ZDROJEM-KONFLIKTU-MEZI-SKUPINAMI.html/>

²⁶ ERIKSEN, T. H. 2007, s. 35–37. In: HYKEŠOVÁ, Lucie. *Etnická identita Krymských Tatarů*. Praha, 2015, s. 16. Bakalářská práce na ČZU v Praze. Vedoucí bakalářské práce: Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph. D.

V moderních dějinách se s pojmem „etnicita“ začalo pracovat od 60. let 20. století, kdy se začala obnovovat etnická hnutí. Ve stejném období vznikají i teorie etnicity – teorie primordialistická a teorie konstruktivistická. První teorie spočívá v názoru, že etnicita je charakteristika vrozená a zakořeněná v jedinci, tedy, že „... *identita jedince a jeho příslušnost ke skupině je dána objektivními kritérii. Etnicita se geneticky dědí a jedinec se stává členem skupiny narozením.*“²⁷ Objektivními kritérii jsou myšleny společné aspekty kultury (jazyk, náboženství, společný původ, zvyky, morální normy a hodnoty, historická paměť, atd.), které etnikum definují. Teorie druhá, konstruktivistická, má mnohem více stoupenců a hovoří o etnicitě jako o sociálním konstrukt, který není geneticky daný.²⁸ Příslušnost k etniku je však dána také subjektivními kritérii, za která lze považovat např. lidské postoje, zvyky nebo systém hodnot.²⁹

Etnická identita/příslušnost představuje ztotožnění se jedince s jeho kulturní skupinou, v rámci níž její členové sdílí stejné hodnoty, kulturu a stejnou víru ve společný původ.³⁰ V rámci etnické identity se jedinec zapojuje do činností svého etnika, pomáhá jeho členům, zajímá se o něj, atd. Hlavní je však pocit přirozenosti příslušnosti k danému etniku a to, že je jedinec rád jeho členem. „*Etnická, národní příslušnost je věcí individuální identifikace člověka s určitým společenstvím, nikdo ji nenařizuje, je to výsledek výchovy v rodině, ve škole, v širší společnosti.*“ Etnická příslušnost jedince se může časem změnit např. v důsledku migrace do země, ve které se asimiluje. Jde o přirozený jev.³¹ Tato tvrzení tedy potvrzují konstruktivistickou teorii etnicity, tedy tezi, že etnická identita neboli příslušnost je fenoménem moderní doby, tedy sociálním konstruktem.

---

²⁷ ŠAVELKOVÁ, Lívia. Globalizace a původní, domorodí obyvatelé světa. In: TOMESŠ, J., FESTA, D., NOVOTNÝ, J. (Eds.) *Konflikt světů a svět konfliktů*. Praha: Nakladatelství P3K, 2007, s. 228. ISBN 978-80-87186-22-0.

²⁸ HIRT, T. Etnicita, etnikum, etnické skupiny. In *Osobnostnirozvojpedagoga.cz*. [online]. [cit. 2016-02-119] Dostupné z: <http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/2-2-etnicita-etnicka-skupina-etnicka-mensina-etnicka-vetsina.html>.

²⁹ KUTNOHORSKÁ, Jana. *Multikulturní ošetřovatelství: pro praxi*. Grada. 2013, s. 20. ISBN 978-80-247-4413-1.

³⁰ ERIKSEN, T. H. Sociální a kulturní antropologie. Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál. In: KUTNOHORSKÁ, Jana. *Multikulturní ošetřovatelství: pro praxi*. Grada, 2013, s. 17. ISBN 978-80-247-4413-1.

³¹ KUTNOHORSKÁ, Jana. 2013, s. 20.

„Teprve v kontaktu s druhými objevujeme, kdo vlastně jsme.“³²

„Etnicita se týká vztahů mezi skupinami, jejichž členové považují příslušníky jiných skupin za kulturně odlišné. Fenomén etnicity je důležitý pro identitu každého člověka.“ Podle jistých antropologických výzkumů, je etnicita zvláště důležitá tam, kde určité skupiny přichází do pravidelného kontaktu s jinými kulturně blízkými skupinami. Tímto častým kontaktem se kulturní rozdíly mezi skupinami stávají méně nápadnými, avšak právě tehdy se posiluje a prohlubuje etnická identita a etnické uvědomění. Etnicita se začíná projevovat v okamžiku interakce odlišných kultur. „Etnicita je vzájemně provázaný systém kulturních (duchovních i materiálních), rasových, jazykových a teritoriálních faktorů, historických osudů a představ o společném původu působících v interakci a formujících etnické vědomí člověka a jeho etnickou identitu.“³³

4.2. Etnická a etnografická skupina

Etnická skupina neboli etnikum je „...označení sociální skupiny, která je kulturně odlišná od většinové společnosti...Pod pojmem „etnikum“ se zdůrazňují nikoli pouze biologické znaky, nýbrž znaky sociokulturní, jako mravy, zvyky, obyčeje, sociální dědictví a vzájemné vztahy mezi biologicko-genetickými znaky a znaky sociokulturními.“³⁴

Etnografická skupina je nevelká část etnika, teritoriálně vyčleněná, ale zachovává si etnické vědomí, jazyk, povědomí o osobnostech kultury a způsob života.³⁵ Podle tvrzení západní vědců je charakteristickým znakem etnografické skupiny 1.) fakt, že v místech svého bydliště nemají vlastní národní stát, a za 2.) platí, že „...oni mají svou historii, ale nemají svou historičnost....“³⁶

---

³² ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie. Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha, Portál, 2008, s. 317. ISBN 978-80-7367-465-6.

³³ IVANOVÁ, Kateřina, ŠPIRUDOVÁ, Lenka a KUTNOHORSKÁ, Jana. *Multikulturní ošetřovatelství I*. Grada, 2005, s. 235. ISBN 80-247-1212-1.

³⁴ KUTNOHORSKÁ, Jana. 2013, s. 20–21.

³⁵ BACEVIČ, F. S. Slovník terminiv mižkul'turnoji komunikaciji. (Словник термінів міжкультурної комунікації). In: *Terminy-mizhkult-komunikacij.wikidot.com*. [online]. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://terminy-mizhkult-komunikacij.wikidot.com/>

³⁶ Volně přeloženo z: „...вони мають свою історію, але не мають своєї історичності....“

Historicita = pravost historického artefaktu. In: KARTUNOV, O. V. Etnična hrupa. *Politics.ellib.org.ua*. Vstup do etnopolitohiji: naukovo-navčal'nyj posibnyk. Rozdil 2. Etnos ta etnonacional'na hrupa. [online]. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://politics.ellib.org.ua/pages-632.html>

Etnografická skupina se vyčleňuje některými rysy tradiční kultury domácnosti. Zrod etnografických skupin je zapříčiněn zvláštnostmi historických osudů národa, trvalou izolací jeho částí nebo regenerací starých etnických subjektů. Etnické formace obvykle vznikají na pomezí dvou a více různých kultur.

Kromě huculské etnografické skupiny žijí na Ukrajině etnografické skupiny Bojků, Lemců, Polešuků a Litevců, a každá z těchto skupin má svou „etnogenetickou“ přírodu, historii vzniku a kulturu.³⁷

V průběhu mnoha staletí se na ukrajinském etnickém území utvořilo mnoho různých etnografických skupin ukrajinského etnika. Mezi nimi tu největší a nejdůležitější roli hrají poljany (поляни – kyjané a Rusové), ale také Lemkové, Bojkové, pokutjany (покутяни), opoljany (ополяни), Volyňané, Polešukové, Čerkasové, a další etnografické skupiny s nejasným etnickým uvědoměním, za to s pevnými životně–kulturními charakteristikami. Vzhledem k urbanizaci a rychlému ekonomickému rozvoji se aktivizuje integrace těchto skupin s ostatními skupinami a s většinovou společností. Následkem vnitřní politiky Ukrajiny se zužuje rozsah vlivu těchto skupin a některé z nich dokonce pomalu zanikají. Nejzachovalejšími skupinami ukrajinského etnika jsou právě skupiny obývající Karpaty a Zakarpatí.³⁸

---

³⁷ PONOMAR'OV, Anatolij. Etnohrafični hrupy Ukrajinčiv. In: *Interklasa.pl*. Polski portal edukacyjny. [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_ukr02/rozne/etnografia.htm

³⁸ ZASTAVEC'KA, O. V., ZASTAVEC'KYJ, O. V., TKAC', D. V. *Heohrafija naseleňnja Ukrajiny*. Ternopil', 2007.

5. Huculové

Huculové jsou vnějším prostředím často klasifikováni jako jedna z podskupin Rusínů, oni sami se však většinou za Rusíny nepovažují. Tato klasifikace, vytvořená etnografy a jinými vědci, tedy není přesná, přesto však bude krátce problematika Rusínů vysvětlena. Huculové jsou „...obyvatelé Karpat v pohraničních oblastech Slovenska, Polska a Ukrajiny.“³⁹ Rusínské etnikum bývá svými členy považováno za samostatný národ a dělí se na 5 skupin, podle etnických odlišností, na Lemky, Bojky, Huculy, Verchovince a Doliňany.⁴⁰ Podle Ottova slovníku naučného se Rusínům dříve říkalo také Malorusové, jakožto obyvatelům větve velkého ruského národa.⁴¹ „W ohledu národnosti a původu zaujímají Rusíni předewším 12 východních krajůw, pročež tyto kraje co do jazyka ‚ruskými‘ nazwati možná. W nich, Rusíni, jako prwotní obyvatelé jsau jádrem celé lidnatosti, a druzí pozdější příchozí a osadníci žijí pauze w jednotlivých wsích a osadách, anebo po městech, we službách weřejných neb privátních atd. A tak mezi 2,808.144 dušemi celé lidnatosti těchto 12 krajůw, jest 1,979.409 Rusínůw.“⁴² Rusíni osidlují především historické území Podkarpatské Rusi, východní Slovensko, Polsko (Lemkové), severovýchodní Maďarsko, severní Rumunsko, západní Ukrajinu, ale díky ‚ekonomické‘ migraci žije početná menšina Rusínů také v Severní Americe a na území bývalé Jugoslávie, přesněji ve Vojvodině, kde zároveň rusínština představuje od r. 1974 jeden ze státních jazyků.⁴³

Rusíny se zabýval např. Pavel Robert Magocsi⁴⁴, Sven Gustavsson⁴⁵ či Ivan Pop⁴⁶. V jejich publikacích se lze dočíst jak o původu, historii, charakteru, tak kultuře tohoto etnika.⁴⁷

---

³⁹ KANDERT, Josef. *Náboženské systémy: Člověk náboženský a jak mu rozumět*. Grada, 2010, s. 177. ISBN 978-80-247-3166-7.

⁴⁰ GUSTAVSSON, Sven, MARVAN, Jiří. *Jihoslovanští Rusíni, jejich kultura a jazyk*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. ISBN 80-7308-137-7.

⁴¹ Ottův slovník naučný. *Malorusové (Ukrajinci a Rusíni)*. Další dostupnost. [cit. 2016-03-1]. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:XEE7k6lc58kJ:hks.re/domains/hks.re/wiki1/doku.php%3Fdo%3Dexport_odt%26id%3Dpe2015:rusini+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz

⁴² HOLOVATSKÝ, J. F. *O halické a uherské Rusi*. Časopis českého muzeum. 17. roč., swazek první. W Praze, nákladem českého muzeum, 1843, s. 43.

⁴³ ŠATAVA, Leoš. *Národnostní menšiny v Evropě: Encyklopedická příručka*. Nakl. Ivo Železný, 1. vyd. Praha, 1994, s. 135–156. ISBN 80-7116-375-9.

⁴⁴ MAGOCSI, Pavel Robert. *Národ odnikud*. Vydavatelství V. Paď'aka, 2014. ISBN 978-80-966-387-092-2.

5.1. Původ názvu a etnika

„Huculové jsou ti, kteří sebe sama nebo ostatní za Huculy považují.“⁴⁸

„Huculové to jsou Ukrajinci, kteří žijí v Karpatech Uprostřed hor a lesů. Pasou ovce a hrají na trembitách....“⁴⁹

K této a pár dalším kapitolám této práce byly čerpány informace z ukrajinsko-jazyčné publikace Mykoly Vasyľčuka *Sofron Vytvyč'kyj – Istoryčnyj narys pro hucul'iv* (volně přeloženo: Historický náčrt o Huculech), která pochází z roku 1863, avšak podle autorky této bakalářské práce poskytuje mnoho přínosných informací o původu této etnografické skupiny na území Ukrajiny. Sofron Vytvyč'kyj (1819–1879) byl ukrajinský kněz, spisovatel, dramaturg a etnograf. Proslavil se zejména svými výzkumy huculského obyvatelstva. Původ názvu Huculů je sporný a existuje mnoho teorií. V knize *Istoryčnyj narys pro hucul'iv* je zmíněna většina z nich.

Prvním z názorů je, že název „Huculové“ je odvozen od jména kněze Velkomoravské říše v 9. století a na začátku 10. století – „Hecylo“ (*Гецило*)⁵⁰. Jméno podle autora může být odvozeno od slova „hecil – cap“ (*гечил – кап*).⁵¹

Tento název může být také s velkou pravděpodobností odvozen od způsobu života těchto lidí ve východních Karpatech, tzn. od slov „horul“ (*горул*), „horal“ (*горал*) nebo „herul“ (*герул*).⁵² Podle Vasyľčuka byl názvem „heruly“ (*герул*)⁵³ nazýván také národ spojovaný s migrací Germánů na východ v 1.–2. století. Podle něj Herulové pomáhali

---

⁴⁵ GUSTAVSSON, Sven, MARVAN, Jiří. *Jihoslovanští Rusíni, jejich kultura a jazyk*. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, 2006. ISBN 8073081377.

⁴⁶ POP, Ivan. *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*. Libri, 2005. ISBN 80-7277-237-6.

⁴⁷ PONOMAR'OV, Anatolij. Etnografični grupi Ukrajinciv. In: *Interklasa.pl*. Polski portal edukacyjny. [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_ukr02/rozne/etnografia.htm

⁴⁸ Volně přeloženo z originálu: „Гуцули ті, хто себе та інших людей за гуцули вважають.“ VASYL'ČUK, Mykola. *Sofron Vytvyč'kyj – Istoričnij narys pro guculiv*. Lwow, 1863.

⁴⁹ Volně přeloženo z originálu: „Гуцули - це українці, що живуть в Карпатах. Серед гір, серед лісів. Пасуть овець, на трембітах грають...“ MENZATJUK, Zirka. *Anhel zolote volossja* (Ангел золоте волосся). Vydavnyctvo staroho leva, 2013, s. 62. ISBN 978-617-679-043-3.

⁵⁰ VASYL'ČUK, Mykola. 1863, s. 11.

⁵¹ Volně přeloženo: Čáp. VASYL'ČUK, Mykola. 1863, s. 11.

⁵² VASYL'ČUK, Mikola. 1863, s. 12.

⁵³ VASYL'ČUK, Mikola. 1863, s. 70.

východním Gótům proti Longobardům. Jinými byl od Huculů odvozován původ Litvanů, kteří se dělili na Litevce a Polešuky.⁵⁴

Někteří učenci také odvozují název Huculů od hlavního způsobu jejich hospodářské činnosti – chovu skotu, jehož klíčovým pojmem bylo slovo „kohul“ (козул)⁵⁵.

Vytvyč'kyj, o jehož bádání Vasyl'čuk psal, byl zastáncem Normanské teorie, která říká, že klíčovou roli při tvoření „dávnoruského“ státu sehráli Normané. Odvozoval proto původ Huculů ze Skandinávie. Ve Skandinávii si totiž všiml podobného životního stylu, tradic a sympatií místního obyvatelstva. Skandinávci, stejně jako Huculové obdivovali hory, projevovali odvahu při plavbě vorem a věčně toužili po dalekých horách a moři. Proto se Vytvyč'kij domníval a věřil, že Huculové nepochází z Tibetských hor, tedy, že nepřišli z východu na západ při celkové migraci, ale ze severozápadu na východ, ze Skandinávie. Pravděpodobně přišli společně s Rurikem⁵⁶, který byl roku 862 pozván na Rus za účelem stát se místním knížetem. Do Rusi se vydal společně se svými dvěma bratry a stal se zakladatelem nejstarší panovnické dynastie v Rusku – Rurikovců.⁵⁷

Jiný názor zní, že Huculové přišli na Ukrajinu se Skyty, což byl stepní kočovný kmen íránského původu. Skytové obývali Ukrajinu přibližně v 1. tisíciletí našeho letopočtu. Území obývané Skyty (východní Evropa) bylo nazýváno Skythie.⁵⁸

Přesný původ Huculů jde určit velmi těžko. Podle Vasyl'čuka sami příslušníci této skupiny neví, odkud přesně jejich předkové pochází a kde se na karpatském území vzali. Nikde se o Huculech moc nepsalo, ani v matrikách, knihách, či v kostelních aktech. Velké požáry a vpády Tatarů ve 13. století na území Evropy zničily mnoho dokumentů a huculské obyvatelstvo v té době podle Vasyl'čuka neumělo psát, historie byla tedy předávána pouze orálně, formou pohádek či mýtů.

---

⁵⁴ Obyvatelé Polesí, historického regionu východní Evropy, který zahrnoval část severní Ukrajiny, jih Běloruska, malou část východního Polska a malou část Ruska.

⁵⁵ Volně přeloženo: Ovčák, pastýř.

⁵⁶ Patřil mezi Varjagy, švédské Vikingy.

⁵⁷ OBŠIL, Jan. *Dějiny národů slovanských*. Nakl. A. Šaška, 1930, s. 24.

⁵⁸ SMIRNOV, Alexej Petrovič. *Skytové*. Panorama. 1980.

5.2. Dřívější a dnešní rozmístění Huculů

Podle Vasyľčuka žilo v roce 1863 (rok vydání jeho knihy) na Ukrajině kolem 120 000 Huculů. Podle posledního sčítání lidu na Ukrajině v roce 2001 se k huculské etnografické skupině přihlásilo 21 400 ukrajinských obyvatel a většina z nich uvedla jako rodný jazyk ukrajinštinu.⁵⁹ Článek p. Palíka z r. 2008 však uvádí jiné počty: „*Približne 300 000 Huculov dnes žije okrem južnej časti Ivano-Frankovskej oblasti aj na východe Zakarpatskej oblasti v povodí Čiernej a Bielej Tisy, v západnej časti Černovickej oblasti, ba aj v severnom Rumunsku v prihraničných regiόnoch Maramureš a Bukovina.*“⁶⁰ V důsledku nedostatku statistik není možné určit přesný počet příslušníků huculské skupiny obyvatel. Důležité je rovněž, kdo statistiky shromažďuje a zveřejňuje. Pokud jsou statistiky prováděny ukrajinskými státními orgány, počtu Huculů jsou uváděny nižší, než je-li statistika prováděna huculskými spolky a organizacemi. Problémem je také manipulace statistik, skutečné neprovedení statistiky a vyvození výsledků na základě subjektivních přesvědčení, atd. O reálných počtech Huculů lze tedy pouze diskutovat.

Vytvyc'kij prováděl v Karpatech v prostředí huculského obyvatelstva terénní výzkumy a snažil se poznat jejich způsob života. Obsah knihy začíná v obci Žab'e (Жаб'є)⁶¹, kde se Vytvyc'kij poznává s Petrem Korčukem, který ho zasvěcuje do života místních obyvatel. V roce 1884 se na účet obce vyjádřil Ivan Franko: „*Tu máme Žab'e, huculské hlavní město. Říká se, že není města nad Žab'e.*“⁶² Verchovina (Žab'e) je považována za centrum huculské kultury. Korčuk Vytvyc'kému tenkrát o Huculech v Žab'e řekl, že již jeho pradědečkové se zakořenili zde, ve vrších karpatských hor. Poté však za jeho otcem (knězem) přijeli pyšní bojaři⁶³ a usadili se v jeho obci ve starých domech kolem plápolající vaty a postupem času se zde začali usazovat další a další.

---

⁵⁹ Sčítání lidu na Ukrajině, 2001. [online]. Dostupné z:

http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/nationality_population/nationality_popul2/select_5/?data1=1&box=5.5W&rz=1_1&rz_b=2_1&k_t=00&botton=cens_db

⁶⁰ PALÍK, Branislav. *Huculi – horali ukrajinských Karpat*. In: Dobrodruh.sk [online]. 1. 8. 2008. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.dobrodruh.sk/cestopisy/huculi-horali-ukrajinskych-karpat>

⁶¹ Od r. 1962 město Verchovina v Ivano-Frankivské oblasti.

⁶² Volně přeloženo z originálu: „Ось Жаб'є, Гуцульська столиця. Нема, мовляють, села понад Жаб'є.“

⁶³ Nejvyšší představitelé feudální aristokracie v Kyjevské Rusi, Bulharsku, Moldávii a Valašsku hned po vládnoucím knížeti.

Tenkrát jeden starý muž Vytvyc'kému pověděl: „Vidíš, náš mladý knězi, teď je v Žab'e už hodně domů, ale můj rod si zapamatoval jen sedm. A vidíš tam za řekou, to je Červený Luh, tam se usadili Volyňané. Nebereme jim Červený Luh, díky bohu máme se kde rozšiřovat, rozvíjet a žít. Volyňané si nepřivezli žádný majetek, přijeli sem na vraních koních a každý měl v ruce dlouhou šavli. Ať si tu žijí v míru mezi námi, ale buď si jistý knězi, že náš rod je na těchto vrších z dávných dávných dob. Jsme tu velmi dlouho.“⁶⁴

V současnosti tvoří severní a jižní hranice Hucul'sčyny první vyšší pohoří a prudce snížená údolí řek. Jižní hranice prochází hřbety pohoří Horhaniv (Горганів), přes Svidovec' (Свідовець), Huculské Alpy⁶⁵ a severní svahy Čyvčyns'kých hor (Чивчинські гори). Jižní etnografická hranice tvoří linii obcí Zelena (Зелена) – Deljatyn (Делятин) – Jablunkov (Яблунков) – Pistyn' (Пістинь) – Kosiv (Косів) – Kutu (Куту – Kosivský kraj) – Vyžnycja (Вижниця). V rámci expanze Hucul'sčyny se její hranice občas rozšiřují až po města Kolomyji, Nadvirna (Надвірна), Solotvyno (Солотвино) a Monastyrčany (Монастирчани). Na jihozápadu Huculové osidlují celé údolí Tisy na sever a jih od Rachova.

Východní hranice Hucul'sčyny tvoří linie obcí Vyžnycja — Berehomet (Берегомет) — Myhove (Мигове) — Banyliv-Pidhirnyj (Банілів-Підгірний).⁶⁶

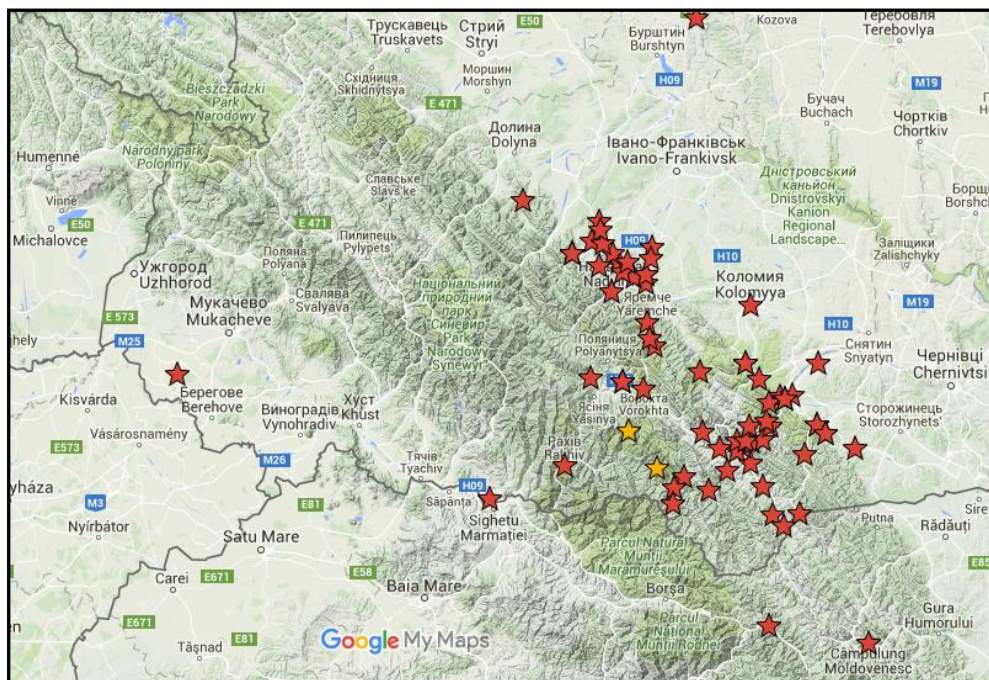
---

⁶⁴ VASYL'ČUK, Mykola. 1863, s. 25.

⁶⁵ Část Marmarosko-Bukovinské vrchoviny. Ukrajinská část Hucul'ských Alp leží v jižní části Rachovského kraje Zakarpatské oblasti a nese název Rachovské hory.

⁶⁶ KUHUTJAK, M. *Starožytosti Hucul'sčyny. Džerela z etničnoji istoriji naseleennja Ukrajins'kych Karpat*. L'viv: Manuskript-L'viv, 2011.

Obrázek 1 – Osídlení Huculů na Ukrajině
 Zdroj: Googlemaps.com, vlastní zpracování

Legenda mapy:

- Červené hvězdičky – města Hucul'ščyny
- Žluté hvězdičky
  - severnější – nejvyšší hora Ukrajiny Hoverla
  - jižnější – Pop Ivan

5.3. Stručný historický kontext

Huculové se koncentrují převážně v oblasti Čornohory (*Чорногоря*)⁶⁷, která společně se svými podhůřími patřila ve 12. století k Rusi Haličsko-Volyňské⁶⁸ a od dob Kazimíra Velikého⁶⁹ ve 14. Století, se Huculšćyna připojila k republice. Do r. 1770 tvořila Huculšćyna část Osmanské říše, Moldavského knížectví, Republiky obou národů⁷⁰, Uherského království, a následně část Rakouska-Uherska. V listopadu r. 1918 Huculové vyvolali vzpouru proti maďarské vládě, která vyvrcholila prohlášením tzv. Huculské republiky 18. ledna roku 1919.

Téhož roku v květnu se Centrální ruská národní rada v Užhorodě usnesla o připojení Podkarpatské Rusi k Československu. V rámci vzpoury proti Maďarům bylo vykřikováno heslo: „*Pryč od Uhoršćiny.*“ „*Huculskou republiku si vytvořili z Jasině a z okolí Huculové, nejuvědomělejší národně a kulturně nejvyspělejší rusínský kmen a drželi si ji od 5. února do 11. června 1919. Už v listopadu 1918 vystoupili huculští sedláci proti užhorodské národní radě, která se vyslovila pro autonomii Rusínů v rámci Uher, a založili tu dne 8. listopadu 1918 v Jasini Huculskou národní radu.*“ Rada vládla do 11. června, kdy ji Rumuni rozehnali. Rumunskou okupaci ukončil až příchod československých vojsk 20. srpna 1920⁷¹. Huculská republika, s hlavním městem v Jasini, žádala připojení Karpatské Ukrajiny k sovětské Ukrajině⁷² a předsedou vlády byl Štefan Kločurak, ukrajinsky zaměřený karpatoruský sociální demokrat, právník a redaktor. Huculská republika však nebyla uznána a v červnu roku 1919 byla zlikvidována rumunskými vojsky.

---

⁶⁷ STADNIK, O. G. 2009.

⁶⁸ Státní útvar, který vznikl po zániku Kyjevské Rusi. Společně s Novgorodskou republikou a Vladimírsko-suzdalským knížectvím tvořilo Haličsko-Volyňské knížectví nejsilnější východní státní útvar v 13.–14. století.

⁶⁹ Polský král v letech 1333–1370. Snažil se dokončit proces sjednocení Polska.

⁷⁰ Státní útvar východní a střední Evropy vzniklý po uzavření smlouvy mezi Polským královstvím a Litevským velkoknížectvím r. 1569.

⁷¹ DOLANSKÝ, Julius, DOLEJŠÍ, Antonín, FRINTA, Antonín, MACŮREK, Josef, MOULIS, Vladislav, a spol. *Slovanský přehled*. Praha: Československá obec legionářská: Šolc a Šimáček: Academia, 1898, s. 139–140. ISSN 0037-6922.

⁷² NEJEDLÝ, Zdeněk. *Moskevské stati*. Svoboda, 1950, s. 177.

V meziválečném období se Huculščyna ocitla pod polskou nadvládou až do roku 1939. V noci mezi 13. a 14. březnem 1939 probíhali boje mezi *Karpatskou Sičí*⁷³, která chtěla nezávislost tzv. Karpatské republiky, a československými vojsky. 14. března však Slovensko vyhlásilo nezávislost a československé jednotky museli Podkarpatsko opustit a čelit útokům Maďarů. 15. března byla po dohodě s tehdejšími prezidentem Emilem Háchou vyhlášena nezávislá Karpatská Ukrajina v čele s Augustinem Vološinem, řeckokatolickým knězem, učitelem a československým politikem. 15. března 2002 byl Vološin tehdejšími prezidentem Ukrajiny Leonidem Kučmou jmenován hrdinou Ukrajiny.⁷⁴ „...ani tato zrada nezůstala bez patřičného dějinného potrestání: Maďaři tento jepičí státeček rychle vstřebali a ještě v roce 1945 se tato bývalá československá státní země stala na celých přístích pětáctyřicet let integrální součástí Svazu sovětských socialistických republik.“⁷⁵ 18. března roku 1939 Maďarsko obsadilo celou Karpatskou Ukrajinu (zánik Karpatské republiky) a přislíbilo jí autonomii v rámci Maďarského království. Oficiálními úředními jazyky se stala maďarština a rusínština. Součástí Maďarska zůstalo Zakarpatsko až do konce druhé světové války.

V 16.–19. století v Guculščině působili Opryšky (*Опрышки*) – zbojníci, účastníci venkovských povstání proti polské šlechtě, moldavským bojarům, uherským feudálům a také proti maďarské administraci. Nejznámějším *opryškem* byl Oleksa Dovbuš – legendární zastánce lidu, kterým byl později inspirován Ivan Olbracht při sepsání balady Nikola Šuhaj Loupežník. „A tak, jako se v polovici osmnáctého století Oleksa Dovbuš mstil na pánech za křivdy páchané na lidu, z něhož vyšel, tak nyní se zraky porobeného národa upíraly k Nikolovi Šuhajovi.“⁷⁶

---

⁷³ Ozbrojená složka autonomní Podkarpatské Rusi. Pojem „sič“ obecně pochází od záporožských kozáků, administrativní a vojenské složky od 16.–18. století. „Sič“ je odvozeno od ukrajinského slova „сікти“ – kácet, sekát.

⁷⁴ In: *Zakon5.rada.gov.ua*. [online]. 15. 3. 2002. [cit. 2016-03-01] Dostupné z:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/257/2002?test=4/UMfPEGznhhGVN.Zi0X0XYXHI4G2s80msh8Ie6>

⁷⁵ JUNEK, Václav. *Osudy českých zrádců*. Petrklíč, 2010. ISBN 978-80-7229-236-3.

⁷⁶ PÁLENÍČEK, Ludvík, HÖNIG, Otakar, TÝML, Václav. *Čítanka pro čtvrtý ročník*. Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 121.

Oleksa Dovbuš představuje legendární postavu jakéhosi zakarpatského Robina Hooda z 18. století, kterého zná nejen starší generace, ale i mládež. Legenda ho popisuje jako mladého pastýře ovcí, kterému se jednou na pastvě zjeví čert. Dovbuš čerta zabije a při té příležitosti před ním stane anděl, který mu předurčí sice krátký život, avšak takový, který zůstane v paměti celého národa. Časem vyměnil pastýřské řemeslo za kovářství, a to poté za stavitelství (např. cerkvi). Oleksa byl zamilován do místní dívky Maričky. Jednou do jejich obce přijel Jablonský pán se synem, jenž se měl stát následníkem svého otce, a pro své potěšení si pozvali pár místních dívek, včetně Maričky. To Oleksu rozzlobilo a pána přímo před cerkvou (*церква* – kostel) zabil. Po této události utekl do hor, kde se ho ujal starý *opryšok*. V horách Dovbuš pěstoval silný a zodpovědný oddíl *opryšků*, na které kladl velké nároky. Zpočátku zbojničil se svým bratrem Ivanem, s nímž se poté dostal do rozepří, rozešli se a Dovbuš od té doby kulhal. Bojoval proti šlechtě a bohatým pánům, „...*bohatým bral a chudým dával*.“ Dovbuš byl intenzivně pronásledován a na jeho hlavu byla vypsána odměna. Svým chováním – ochranou svého lidu a místních hodnot, si Oleksa Dovbuš vysloužil titul legendy.⁷⁷

I přes ‚umělou‘ administrativní správu byli Huculové po celou dobu usměřováni a tvořeni svými starobylými zvyky, horskými podmínkami, valašským právem a poloninským hospodářstvím. V částečné horské izolaci si utvořili společnou materiální i duchovní kulturu, a nářečí.⁷⁸

---

⁷⁷ ISAJENKO, Ol'ha. *Uljublena ukrajins'ka čytanka. Chrestomatija dlja pozaklasnoho ta simejnogo čytannja. 1-4 klasy*. Klub Semejnogo Dosuha, 2015. ISBN 978-966-14-9664-3.

⁷⁸ KUHUTJAK, M. L'viv, 2011.

5.4. Huculská obec

Charakteristikou huculských obcí jsou navzájem hodně vzdálené farnosti – obce tedy zaujímají poměrně široká území. Huculské osady byly často situovány v okolí řeky či potoka, kvůli hospodářským výhodám. V blízkosti řek byly budovány cerkvy (dřevěné kostely), farnosti, úřady, či školy. Velmi časté je však také budování cerkví na kopcích u obce. Osamělý charakter těchto obcí přetrval částečně i do dnešní doby. V centrech Hucul'sčyny se postupně začaly provozovat penziony, restaurace a trhy pro turisty, kteří přijíždí nejen za krásami Karpat, ale i za poznáním huculské kultury.

Reprezentativní příkladem takové obce je **Jasinja**. Ne nadarmo se stala hlavním městem Huculské republiky na počátku 20. století. Název obce je odvozen od ušlechtilého stromu jasanu. V karpatské mytologii představuje strom systém, který spojuje všechny světové strany, zemi s nebem, a hloubu s výškou, a to nejen v prostoru, ale také v čase. Představuje symbol paměti o historii a naději v lepší budoucnost.⁷⁹ Jasiňa leží poblíž nejvyšší hory Ukrajiny – Hoverly (2 061 m). V obci se nachází Huculské muzeum, dřevěný kostel z roku 1824 – Strukivs'ka cerkva (*Струківська*), pojmenována podle legendy o Ivanu Strukovi⁸⁰, Petropavlivs'ka (Plitovats'ka) cerkva (*Петропавлівська*), židovský hřbitov a stará huculská hražda (*Гражда*)⁸¹. Město ležící na řece Černá Tisa je považováno za centrum huculského osídlení a konají se zde folklorní národopisné festivaly.⁸²

---

⁷⁹ ТУМЧУК, Volodymyr. *Jasinja*. Slovom, Lviv, 2013, s. 4. ISBN 978-966-665-864-0.

⁸⁰ Ivan Struk pásl ovce v dolině, ve které se dnes nachází Jasiňa. Při cestě domů do Haliče ho však zastihla krutá sněhová vánice a tak z kopek sena sestavil úkryt pro ovce a spěchal domů sám. Na jaře se Ivan na místo, kde nechal ovce, vrátil se svým synem, doufajíc, že je tam najde. Ovce byly živé, měli již dokonce jehňata. Ivan Struk si tento zázrak nedokázal vysvětlit a ve vděčnosti Bohu se rozhodl na místě zbudovat cerkvu, které dal své jméno.

⁸¹ Tradiční huculský statek. Viz níže.

⁸² LAHUNOVA, Tatjana. *500 čarivnych kutočkiv Ukrajiny, jaki varto vidvidaty*. Putivnik. Knyžkovyj klub "Klub Simejnoho Dozvillja", 2014. ISBN 978-966-14-7831-1.

Další turisty oblíbenou huculskou obcí je **Jaremče**, jedno z nejznámějších lázeňských center v Karpatech, mnohými považováno za nejkrásnější zákoutí těchto hor. Jaremče leží v malebném údolí řeky Prut, s vodopádem Probij, přes nějž se tyčí dvanácti metrový most. Jaremče je proslavené hlavně svými huculskými suvenýrovými trhy a nedaleko situovanou památkou – Kamenem Dovbuša, společně se stezkou a skalami. Obcí vede osmadvaceti metrový kamenný železniční most, který je považován za nejvýznamnější památku silniční architektury na Ukrajině. Za zmínku stojí také dřevěná cerkva sv. Ioanna Mylostyvoho (*Іоанна Милостивого*) z přelomu 17. a 18. století, která je nádherným příkladem huculské národní architektury.

Verchovina (Žab'e) je město v Ivano-Frankivs'ké oblasti, které je považováno za hlavní centrum huculské kultury. Podle Vasyl'čuka zde začalo hlavní huculské osidlování. Ve městě se nachází regionální historické muzeum, soukromé muzeum huculského života, bydlení, etnografie a hudebních nástrojů a muzeum huculské magie. Město „...svým vzhledem připomíná starodávný obraz z Karpat, který je na jednu stranu velice dobře zachovalý, na stranu druhou však již zcela zapomenutý. Přesně to ale mnozí turisté na Ukrajině hledají.“⁸³

Rachov je typickým karpatským městem ležícím mezi horskými hřbety při řece Tise. Odehrávají se zde festivaly prezentující denní život, kulturní a kuchařské tradice oblasti Huculščyny. Rachov je rovněž považován za jedno z nejpoblárnějších turisticko-rekreačních center oblasti. V okolí Rachova se nachází chrámy, které do sebe vsťebaly největší úspěchy stavebního umění huculských mistrů. Jsou jimi např. cerkvy v Jasini, Uspens'ka cerkva (*Успенська церква*) v obci Dilove (*Ділове*), Mykolaj Verchnij (*Миколай Верхній*) a Mikolaj Nižnij (*Миколай Нижній*), dvě cerkvy v Serednjom Vodjanom (*Середнє Водяне*) – tyto cerkvy zachovaly mnoho prvků přísné architektury 13.–15. století obranného typu. V těchto chrámech nejsou v interiéru, zvenčí, ani na dveřích žádné ozdoby či doplňky, okna jsou malá, podobná střílnám.^{84 85}

---

⁸³ Cestovní kancelář Kudrna. *Verchovina (Ukrajina)*. In: *Kudrna.cz*. [online]. Dostupné z: <http://www.kudrna.cz/verchovina-ukrajina/>

⁸⁴ Chramy Rachovščyny. In: *Rakhiv.com*. [online]. Dostupné z: <http://www.rakhiv.com/index.php?page=Church>

V rámci expanze Hucul'sčyny bývá k huculským městům přiřazováno i město **Kolomyja**. Jméno města je a bude navždy zvěčněno v *kolomyjkách* (Коломийки), veselých písních, které jsou v krkolonném tempu zpívány v celém Pokutí⁸⁶. Kromě muzeí huculské kultury a umění se v Kolomyji nachází nejstarší dřevěná cerkva na celém území Pokutí - Blahoviščens'ka cerkva (Благовіщенська) z r. 1587.⁸⁷ V centru města se nachází Národní muzeum lidového umění Hucul'sčyny a Pokutí, pocházející z r. 1926. Muzeum se v budově bývalého Národního domu. Zakladatelem muzea je Josafat Kobryns'kyj, řecko-katolický kněz, sociálně-politický aktivista, pedagog, historik, iniciátor a sponzor výstavby Národního domu v Kolomyji a základní školy v obci Myšyn (Мишин)⁸⁸. Muzeum nabízí návštěvníkům rozsáhlou expozici z oblasti umělecké tvorby Huculů, stejně jako muzeum *Pysanka*. Toto muzeum nabízí více než 6000 kraslic z různých regionů Ukrajiny a krajů světa.⁸⁹

Obrázek 2 – Kolomyjské muzeum kraslic – Pysanka (Писанка)
Zdroj: vlastní foto

⁸⁵ LAVRUK, Maria. *Huculy ukrajins'kych Karpat*. Vydavnyčyj centr LNU im. I. Franka, 2005, s. 135–160. ISBN 9666133717.

⁸⁶ Historické území západní Ukrajiny. Název oblasti odvozen od obce Kutý. Dnešní území Pokutí představuje jihovýchodní část Ivano-Frankovské oblasti s centrem ve městě Kolomyja.

⁸⁷ In: *Castles.com.ua*. Kolomyja. [online]. Dostupné z: <http://www.castles.com.ua/kolomyja.html>

⁸⁸ ARSENYČ, P. I., PELYPEJKO, I. A. *Doslidnyky ta krajeznavci Hucul'sčyny*. Pysanyj kamin', 2002, s. 122.

⁸⁹ IVANYČUK, Roman Ivanovyč. *Ponad Prutom moja Kolomyja*. L'viv, Sribne Slovo, 2010. ISBN 966-8399-17-6.

V okolí těchto větších známých měst se samozřejmě nachází stejně důležité menší obce, které si v určitých sférách zachovávají více huculského ducha, než města. Staré domy a všudypřítomný dobytek svědčí o starobylém způsobu života, který turistům vdechne klid na duši. Zde se čas zastavil a prostředí dýchá pohodou.

Následující popis huculského žití bude odpovídat především venkovskému způsobu bydlení.

5.5. Huculské obydlí

„Chata, ve slohu ryze huculském, se střechou pobitou prkny a často zatíženou kameny proti větrům, je sroubena ze štěpených oblých jedlí vnitř ohoblovaných a obehnána vysokým parkánem s vraty z téhož materiálu.“⁹⁰

„Samozřejmě, že v Huculščyni, stejně jako jinde stojí různé stavby. Jinak vypadají stavby bohatých, jinak chudých. Jinak vypadají stavby ve vsi a jinak ty dál od vsi.“⁹¹

Typickým starým slovanským obydlím je hražda (*гразда*) – zachovaná v malých huculských obcích⁹². *Hražda* představuje komplex obytných a hospodářských budov zahrnující také dvůr. Svým tvarem představuje pravidelný čtyřúhelník a vzhledem připomíná jakousi pevnost, do které se lze dostat jedině vraty, či brankou. Takovýto typ stavby měl huculskou rodinu chránit od cizích lidí, divokých zvířat či silného větru a sněhu. Kromě zachovalých starých vsí lze *hraždy* vidět např. v kyjevském, lvovském či užgorodském skanzenu.⁹³

---

⁹⁰ ŘEHOŘ, František. Huculové. In: *Ottův slovník naučný*. Jedenáctý díl. Praha: J. Otto, 1897. Další dostupnost:

https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/Huculov%C3%A9

⁹¹ Volně přeloženo z originálu: „Розуміється, що й на Гуцульщині, як і скрізь, є різні будівлі. Інакше вони виглядають у багатів, інакше у бідних; інакше у селі, інакше подальше від села.“ HNATJUK, V. M. *Huculy*. 1923.

⁹² AŠKINAZI, Mojsej Jonovyč. *Svit dyvnoji starovyny*. Karpaty, 1969, s. 94.

⁹³ MARDER, A. P. *Architektura: Korotkyj slovnyk-dovidnyk*. Kiyiv: Budivel'nyk, 1995. ISBN 5-7705-0634-4.

Obrázek 3 – Huculské obydlí hražda (*гражда*)
Zdroj: Hucul's'ka chata-hražda. In: Ukrcenter.com⁹⁴

V komplexu *hraždy*⁹⁵ se nachází dvůr, kterému vévodí brána. Již na první pohled lze podle vzhledu a typu stavby domu poznat chudého a bohatého Hucula. V první řadě, bohatý člověk si může dovolit položit střechu šindelem, připevněným kovovými hřeby, zatímco chudý má střechu pokrytou plaňkami, které klade jednu vedle druhé, a tyto plaňky jsou spojeny dlouhými příčnými klacky a kameny. Bohatí si také často staví podél přední stěny verandy, avšak hlavní rozdíl spočívá v dispozici obydlí. Chudý člověk má jednu místnost, zatímco bohatší vlastní dva obytné prostory. Tyto dva obytné prostory (*chaty*) se nachází z obou stran chodbičky, do které se vchází vchodovými dveřmi. Místnost po pravé straně bývá zpravidla prostornější, přizpůsobena slavnostem, návštěvám blízkých, apod. Menší místnost slouží jako komůrka, dílna, či pokoj pro hospodáře. Při stěně, vlevo od dveří bývají kamna, kde nocují děti a v zimě i starší členové rodiny. Kamna mohla v minulosti prozradit společenské postavení Hucula. Bohatší Huculové si totiž mohli dovolit kamna s ručně zdobenými hliněnými kachličkami.⁹⁶

⁹⁴ Hucul's'ka chata-hražda. In: *Ukrcenter.com. Ukrajins'ka Fotohalereja*. [online]. 9. 2. 2011 [vid. 2016-03-07] Dostupné z: www.ukrcenter.com/Фотогалерея/48186/hranom/48761/Гуцульська-хата-гражда

⁹⁵ KOŽOLJANKO, Heorhij Kostjantynovyč. *Etnolohija Bukovyny*. Vyd-vo Zoloti Iytavry, 1999, s. 127.

⁹⁶ KAINDL, R. F. *Die Huzulen*. A. Hölder, 1894. ISBN 1168372410.

Interiér domu je útulný, přitom skromný. Z nábytku ho tvoří společná postel, postavená tak, aby spal Hucul hlavou na východ, což prý přináší štěstí, dále stůl a úzké lavice podél stěn, které večer slouží rovněž na spaní, stůl, komody na oděv a poličky na nádobí.⁹⁷ Skromnou atmosféru interiéru doplňují pestré ikony na zdech, kříže, občas i zbraně, hodiny či zrcadlo.

Kromě samotného domu a hospodářských budov k pozemku patří také zahrady a obdělávatelná půda, zvaná carynkamy (*царинками*). Nesmí se však zapomenout na rozlehlé pastviny, zvané polonynamy (*полонинами*) na kterých se budují jakési stáje pro dobytek a přenocování pastýřů v době jara

Stavebním materiálem hraždy i ostatních staveb Huculů je převážně dřevo. Kamennou podlahu má dům jedině tehdy, pokud stojí na nerovném povrchu, jinak je podlaha hliněná nebo opět dřevěná. Stěny uvnitř domu jsou bílé barvy. Okna domů bývají malá, a současně s převislou střechou v domě tvoří šero. Co se týče barevné kompozice domu zvenčí, liší se dom od domu. Klasická stará hražda byla celá ze dřeva a bez žádných vnějších doplňků, novější huculské domečky začaly být zdobenější. Častou barvou použitou na vymalování domu zvenčí je modrá. Častá jsou také vyřezávaná zábradlí verand či zdobení plotů a vrat. Huculský dům představuje určitý druh umění a je ukázkou uměleckých dispozic hospodáře a jeho rodiny.

Podle již zmíněné stránky na sociální síti Facebook.com, si Huculové vybírali velmi pečlivě místo pro stavbu svého domu. Nejlepším místem podle nich bylo to, kde uléhal ke spánku dobytek.⁹⁸

---

⁹⁷ Pomeškannja i budivli huculiv. Inter'jer žytlovych pryimiščen'. In: *Rbdut.com.ua. Biblioteka onlajn*. [online]. 26. 12. 2010 [cit. 2016-03-07] Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/pomeshkannja_i_budivli_guculiv_inter_er_zhitlovikh_primish_hen/4-1-0-61

⁹⁸ In: *Ce Karpaty, Huculyky*. (Це Карпати, Гуцулики). Hucul's'ka chata i dvir. [online]. 1. 3. 2016. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/5996089057/permalink/10153015286064058/>

5.6. Způsob života a řemesla

„Chov hospodářských zvířat, práce se dřevem a kůží. Tkaní. To jsou tradiční řemesla, která jsou doposud využívána.“⁹⁹ (žena, 35 let, Užhorod)

Huculové jsou skromní lidé a jejich životní styl je jednoduchý. Hucul chodí spát se soumrakem a vstává se svítáním, což s ohledem na obtížnost jeho práce neodpovídá průměrné zdraví prospěšné době spánku. Každý správný hospodář považuje spánek během pracovního dne za hřích. Horské geografické podmínky doplněné o sociálně-ekonomické faktory přinutili Huculy k samostatnosti v produkci všech předmětů potřebných v domácnosti. S rozvojem kapitalismu se domácí výroba stává prodejní a Huculové začínají vyrábět předměty k prodeji (oděvy, zbraně, hudební nástroje, atd.). Podle nepřesných informací z konce 19.–20. století si 65% horských obyvatel hledalo přivýdělků, aby si zabezpečili své životní minimum a 10% obyvatel Hucul'sčyny se kromě prací na svém hospodářství věnovalo domácím řemeslům. Podle Šucheviče v žádném jiném kraji Rusi netvořila domácí řemesla tak důležitou roli, jako právě v Hucul'sčyně.¹⁰⁰ Řemeslné umění místních obyvatel přitáhlo pozornost intelektuálů, kteří r. 1888 založili ve městě Kolomyji Huculské sdružení řemesel a r. 1895 školu národního průmyslu.

V průběhu 19. století si národní průmysl uchovává charakter přirozeného hospodářství, avšak s počátky 20. století si již lze všimnout změn ve struktuře či technologiích.

*„Hucul se tradičně zabývá různými řemesly od dřeva po kámen.“¹⁰¹
(muž, 23 let, Ivano-Frankivs'k).*

---

⁹⁹ Volně přeloženo z originálu: „Тваринництво і робота з деревом та шкірою. Ткацтво. Це традиційні ремесла, які ще й зараз використовуються у побуті.“

¹⁰⁰ ŠUCHEVYČ, Volodymyr. *Hucul'sčyna*. L'viv, 1899.

¹⁰¹ Volně přeloženo z originálu: „Для гуцула традиційно займатися різними ремеслами від дерева до каменю.“

Nejdůležitější je pro Huculy **hospodářství** a péče o dobytek. Průměrné huculské venkovské hospodářství tvoří přibližně 6 morhiv (*морзів*)¹⁰² půdy, které jim dokáží vynést úrodu až 10 takových *морзів*.¹⁰³ Ovčáctví pro Huculy znamená zdroj potravy (mléko, maso, brynza) a surovin (vlna na výrobu oděvů, kůže na výrobu obuvi, pásků, tašek, atd.). Huculové jsou vskutku jedinou skupinou ukrajinského etnika, pro jakou představuje ovčáctví hlavní odvětví hospodářské činnosti.¹⁰⁴ Chovu hospodářské zvěře přispívají v těchto krajích početné horské louky – *poloniny*¹⁰⁵, svěží horský vzduch a štědré vodní prameny, včetně minerálních. Právě mezi Huculy se zrodila originální svěbytná kuchyně orientovaná především na mléčná a masná jídla (husljanka – *зуслянка*, brynza, beraní maso). Více o jídle viz kapitola Huculská kuchyně. Poloninské hospodářství má pro Huculy velmi velký význam, je spojeno s výraznými svátky Huculů. Více o nich v kapitole Svátky spojené s církevním a kalendářním rokem.

Rozvinuté je rovněž **lesní hospodářství**. Huculové si poradí s kácením stromů bez jakýchkoliv moderních nástrojů. Ze dřeva si staví své roubenky a cerkvy, vyrábí nábytek, který si pak ručně vyřezávají, vyřezávají také různé ozdoby a sochy, kříže, atd. Ze dřeva je vyroben také huculský hudební nástroj – *trembita* (*трембіта*). Řemesla se předávají z pokolení na pokolení a občas se lze v Hucul'sčyně setkat s obcí, kde jsou všichni obyvatelé specializováni v jednom řemesle. Huculští umělci jsou ceněni i za hranicemi a v okolí. Za honorář bývali zváni k pánům, aby vyráběli nejrůznější předměty. Zasloužené ocenění patří huculské dřevěné architektuře, kterou lze obdivovat téměř po celé západní Ukrajině.¹⁰⁶ Nejvíce dřevěných kostelů se nachází na severu Hucul'sčyny, vedle nich se obvykle nachází zvonice krytá přístřeškem. Na Ukrajině se nachází kolem 3000 dřevěných chrámů, které jsou unikátní svou podobností se státním znakem tohoto státu – *tryzubem* (*тризуб*) a také ukrajinským tradičním rituálním svícem

---

¹⁰² 1 morh = 0,56 ha.

¹⁰³ Černivec'kij deržavnyj universytet, kafedra istoriji Ukrajinny. *Pytannja istoriji Ukrajinny*. Svazky 10–11. Kafedra, 2007, s. 15.

¹⁰⁴ PONOMARJOV, Anatolij. Etnografični hrupy Ukrajinčiv. In: *Interklasa.pl*. Polski portal edukacyjny. [online]. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z:

http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/stromy_ukr02/rozne/etnografia.htm

¹⁰⁵ MANDYBURA, M. D. *Polonyns'ke hospodarstvo Hucul'sčyny druhoji polovyny 19. st.–30. roky 20 st.*: *Istoryko-etnohrafičnyj narys*. Kyjiv, Naukova dumka, 1978, s. 55.

¹⁰⁶ MACIJEVS'KYJ, I. V. 2012, s. 24.

– trojicí.¹⁰⁷ Absolutní většina těchto kostelů patří řecko-katolické a pravoslavné církvi a pouze 11 kostelů L'vovské oblasti patří římsko-katolické církvi. Tyto kostely nejsou pouze architektonickými skvosty, ale především důležitými duchovními centry.¹⁰⁸

Každá huculská rodina se věnuje **zpracování rostlinných a živočišných surovin**. Důkazy o rozšíření tradičních metod zpracování lnu, konopí a vlny v Karpatech pochází ještě z prvního tisíciletí našeho letopočtu, dokazují to nalezené tkalcovské nástroje. Jelikož hlavní roli v hospodářské sféře huculského života hrálo a doposud hraje ovčáctví, hlavní surovinou pro tkalcovství je jednoznačně vlna. Kvalita vlny se odvíjela od plemene ovce, stravy a péče. Ovce před stříháním, které probíhalo dvakrát do roka, koupali Huculové v říční vodě. Staré ovce stříhali na jaře, jehňata v létě. Vlna z jednoho jehněte se nazývá *micok* (мицок), vlna z roční ovce je *natenyna* (натенина). Po sestříhání se vlna třídí podle barvy a kvality, poté se paří v dřevěném kotli 3-5 hodin a po spaření se v košíku promývá tekoucí studenou vodou. Vlna se suší na žebřících či plotech. Využívá se pro výrobu různých tkanin, jak oděvních, interiérových, apod. Po dlouhou dobu se zpracování vlny provádělo ručně, pouze za pomoci drobného náradí, až později se ve městech začali používat tkalcovské stroje. Kromě kožichů a vest se kožešníci zabývali také šitím kožešinových čepic. Huculščyna je také místem, kde se kůže a výrobní z ní zpracovávají ve velkém množství. Již v 17.–18. století lidé používali produkty huculských mistrů, jako např. pásky, tašky, měšce na popel či peníze, pouzdra na lovecké nože, atd. S počátkem 19. století se začínají tvořit centra kožedělného průmyslu, např. v obci Kutý, jejíž slavná barvená kozí kůže byla známá i za hranicemi Huculščyny.¹⁰⁹

Výroba bot byla rozšířena hlavně ve městech, kde byla velká poptávka ze strany měšťanů, zatímco obuv venkovanů si mohl každý vyrobit doma sám. Většina těchto bot se šila ručně, výjimky tvořili městské fabriky.

---

¹⁰⁷ VYŠNIVS'KA, Dana. Symbolika rizdvjanych prykras dlja kimnaty. In: *Ukrajins'ka pravda žyttja* (Українська правда життя). [online]. 5. 1. 2014. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://life.pravda.com.ua/society/2013/01/5/118431/>

¹⁰⁸ SYROKHMAN, Michajlo. *Cerkvy Ukrajinny Zakarpattja*. Vyd-vo "Ms", 2000.

¹⁰⁹ In: *Hutsulshchyna.com*. Domašni promysly i remesla. [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://hutsulshchyna.com/hutsulshchyna/196-domashni-promysly-i-remesla.html>

Co se týče **zpracování látek**, zde zastávají práci také ženy, které šijí, vyšívají a pletou.¹¹⁰ Stejně jako na jiných územích Ukrajiny, i v Hucul'sčyně se vyšívá a plete různými způsoby. Nejrozšířenějšími jsou prosté, křížkové či spirálovité techniky. Když si u krejčové objednali oděv venkované, šilo se z jejich kůží a tkanin, pokud byla zakázka od měšťanů, přivázeli tovární tkaniny. Svrchní oděv šijí převážně krejčí – muži, ženy vyrábí produkty z lehčích materiálů. Většina těchto oděvů se šije ručně, pouze za pomoci jehly, náprstku, nůžek a krejčovského metru. Pokud šijí oděv z podomácku tkaných tkanin, používají ručně upředenou nit, zatímco na lehčí oděv používají tovární nit. Šicí stroje se dostaly do povědomí až s počátky 20. století, a to především ve městech. Zpravidla, když se stříhá látka, odřezky se již nespotřebovávají. Krejčím se za jejich práci platilo penězi, nebo potravinami. Tvůrčí talent národních mistrů se projevuje v lokálních rozdílech zdobení oděvů, např. verchovinský *sardak* (*сардак*) se liší od rachovského a košile vyšívají také v každém kraji jinak. Významné změny ve velikostech a povaze krejčovství se odehrávaly hlavně v sovětských časech. Krejčovské fabriky se začaly rozvíjet a pracovní pozice v nich nacházelo stále víc a víc žen.¹¹¹

Typicky ženským řemeslem je **vyšívání tradičních košil** – vyšyvanok (*вишиванок*), které právě díky ženským rukám nesou tolik emocí a představují dobro, lásku a věrnost. Tyto vyšívání košile byly vždy považovány za národní symbol a pýchu Ukrajinců obecně. K nejmodernějším trendům dnešní doby patří žlutá a modrá barva, věnečky a právě vyšívání košile. „...ukrajinská vyšívání košile není jen oděv, jde o opravdového ochránce/talisman.“¹¹² První vyšívání košile na slovanském území měly spíše náboženský význam, svého majitele chránily před vším zlým. Proto se vyšívka vyskytovala na rukávech, límcích, dolních okrajích a všude tam, kde bývalo tělo odhaleno. K slavnostním událostem a zvláštním náboženským svátkům se vyšívají košile zvlášť se speciálními vzory. I novorozeňatům se darují *vyšívanky*, aby je chránily od zlých duchů.

---

¹¹⁰ NYKORAK, O. I. *Ukrajins'ka narodna tkanina 19. – 20. st.: typologija, roztašuvannja, chudožni osoblyvosti*. In-t narodoznavstva NAN Ukrajiny, 2004.

¹¹¹ In: *Hutsulshchyna.com*. Domašní promisli i remesla. [online]. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://hutsulshchyna.com/hutsulshchyna/196-domashni-promysly-i-remesla.html>

¹¹² Volně přeloženo z originálu: „...вишита українська сорочка – це не просто одяг, це справжній оберіг.“ Oberih (*оберіг*) = předmět, kterému jsou přisuzovány nadpřirozené schopnosti chránit jeho vlastníka před vším zlým, chrání duši od zla, neplechý a chtíče. DRAC, Ivan. *Krynycja dlja sprahlych: Kinoscenariji, virši, interv'ju, ta staty na temu kino*. "Mystectvo", 2010.

Již Hérodotos si u Skythů, kteří dříve obývali Ukrajinu, všiml vyšívaných košilí. Staré zaříkadlo praví: „*Jako je na těle košile čistě bílá, tak čistý by měl mít vztah muž k ženě.*“¹¹³ Právě proto je zvykem, aby dívky před svatbou muži vyšily košili. Prvním, kdo prosadil vyšívanou košili v denním odívání, byl Ivan Franko¹¹⁴, který ji nosil při každé příležitosti (oděv ve vyšívané košili je také zobrazen na dvaceti-hřivnové bankovce). Výšivky jednotlivých regionů Ukrajiny se liší – jak svou technikou, tak barvami a vzory. Vzory a ornamenty na košilích se staly populárními nejen na košilích, jelikož řada z nich má nějaký starodávný význam, kterému lidé stále přikládají váhu. Tyto vzory si nechávají tetovat na tělo či si s nimi olepují své automobily.¹¹⁵

Vyšívaná košile má pro Huculy opravdu veliký význam.

„*Pro mě je to symbol nesmrtelnosti ukrajinského národu obecně. Dokud je ‚vyšivanka‘, do té doby píseň hraje. Je to pracovní oděv ukrajinského národa.*“¹¹⁶
(muž, 23 let, Ivano-Frankivs'k)

„*V ní se cítím Ukrajinou, a ve spojení s zapaskoju запаскою – zástěrou) a krajkoju (крайкою – vyšívaný pruh látky) - Huculkou. Sváteční pocit.*“¹¹⁷
(žena, 57 let, Pečenižyn, Kolomyjs'kyj rajon)

„*Vyšivanka je symbolem a pýchou.*“¹¹⁸ (muž, 27 let, obec Brustury)

Kovářství je v Hucul'sčyně známo již od pradávna. Kovářskými centry byla města Kosiv, Putyla (Путула), Verchovina a Vorochta (Ворохта) a také velké obce jako Rička (Річка), Kosmač (Космач) Kosivs'kého kraje, atd. Z kovu se vyrábí pracovní nářadí jako např. motyky, lopaty, pluhy, srpy, kosy, sekyry, dláta, podkovy pro koně, čepele nožů, atd. Složitost konstrukce a umělecká úroveň svědčí o znalosti technologií a dovednostech mistrů. Složitější technikou za kování bylo odlévání.

---

¹¹³ Volně přeloženo z originálu: „Якою білою є сорочка на тілі, таким щоб і чоловік до жінки був.“

¹¹⁴ Ukrajinský poetik, dramatik, esejist, spisovatel, národní buditel, atd.

¹¹⁵ HUNČEVSKA, Ženja. 10 cikasvynok pro ukrajins'ki vyšyvanky. In: *Spadok.org.ua*. [online]. 1. 2. 2016. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://spadok.org.ua/vyshyvka-i-vbrannya/10-tsikavynok-pro-ukrajinski-vyshyvanky>

¹¹⁶ Volně přeloženo z originálu: „Для мене то символ невмиручості українського народу загалом, поки була вишиванка, поки й пісня грала. То робочий одяг українського народу.“

¹¹⁷ Volně přeloženo z originálu: „В ній я себе відчуваю українкою, а в поєднанні із запаскою і крайкою - гуцулкою. Відчуття свята.“

¹¹⁸ Volně přeloženo z originálu: „Вишиванка це символ і гордість.“

5.7. Náboženství

„Jsem křesťan. Bez víry nelze žít.“¹¹⁹ (muž, 42 let, L'viv)

Specifičnost starodávné huculské víry spočívá ve spojení s okolní přírodou a pastýřským životem, jenž se s příchodem křesťanství nezměnil.¹²⁰ Od dob osídlení Karpat do 7. století byli Huculové pravoslavnými či řeckými, východními a byzantskými křesťany. Stejně tak první chrámy na území Guculščiny byly pravoslavné. S přijetím Brestlitevské unie r. 1596 začali Poláci na území Haliče a Bukoviny mezi obyvatelstvem rozšiřovat řecko-katolickou víru, či unii¹²¹ (unie pravoslavné a katolické církve). Na zakarpatské Huculščyně to začalo r. 1646 přijetím Užhorodské unie, která se snažila obnovit církevní společenství církví byzantského obřadu a církve římsko-katolické. Maďarské a rakouské orgány nutili Huculy navštěvovat unijní kostely, které byly zcizovány pravoslavné církvi, nebo byly nově vystavovány.¹²²

Huculové nejsou příliš tolerantní ke změnám v církevních záležitostech, ale vzhledem k jejich hluboké pobožnosti, někteří z nich byli ochotni přijat unijní řecko-katolické náboženství. Krom toho bohoslužby byly stále prováděny, stejně jako doposud, církevním staroslověnským jazykem a svátky zůstaly totožné. Značná část Huculů však zůstala u vyznávání pravoslavné víry, která byla tehdy nezákonná. Poměrně často docházelo ke sporům a neshodám mezi oběma vyznáními, což se hodilo tehdejší veřejné moci, která se snažila ještě víc destabilizovat vztahy mezi obyvateli horských oblastí. S nástupem sovětské moci v Huculščyně, konkrétně s r. 1949, byla řecko-katolická církev zakázána a znovu povolena byla až v posledních letech sovětské vlády. Co se týče vztahů Huculů k víře, církvi a kněžím, je nutné dodat, že to byly vztahy velmi trpělivé. Např. co se týče kázání kněží, Huculové je poslouchají velmi tiše a ochotně, avšak pro ně nejsou příliš příjemná slova, soudící nedostatky jejich morálky.¹²³

---

¹¹⁹ Volně přeloženo z originálu: „Я християнин. Без віри жити не можна.“

¹²⁰ TURKEVYČ, Vasyl'. *Vseukrajins'ka Mižnarodna Chrystyjans'ka Asambleja*. Vydannja Ukrajins'koji Pravoslavnoji cerkvy Kyjivs'koho Patriarchatu, 1998, s. 70.

¹²¹ Církevní unie = sjednocení dvou a více křesťanských církví v jednu.

¹²² KOČAN, N. Uniats'ki cerkvy. Ljudyna i світ, 1992. In: *Risu.org.ua*. [online]. 26. 8. 2010. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://risu.org.ua/ua/library/periodicals/lis/lis_92/lis_92_11_12/37607/

¹²³ Virospovidannja Huculiv. Stavlennja Huculiv do cerkovnych obrjadiv. Davni viruvannja. In: *Rbdut.com.ua. Bibliotěka onlajn*. [online]. 7. 1. 2011. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/virospovidannja_guculiv_stavlennja_guculiv_do_cerkovnikh_obrjadiv_davni_viruvannja/4-1-0-70

Huculové jsou velmi obětaví. Pro potřeby kostela jsou často ochotni dát vše, co mohou, nejen peníze. Přináší např. mléčné výrobky, med, chléb, aj. Ke knězi se chovají s velkou důvěrou a respektem a oslovují ho panotče (*панотче*). Zastánci jiných náboženství Huculové neopovrhují, ale vyhýbají se kontaktu s nimi, jelikož k němu nemají důvod.

Při modlitbě Hucul stane nejprve před obraz Ježíše Krista a Materi Božoji (*Матери Божої* – Panny Marie), pak před obraz sv. Mikuláše, který byl národním zástupcem v době smutku i radosti. Naděje na spásu – asi největší stimul huculské pobožnosti. Po modlitbě se přesouvají Huculové na hřbitov, navštívit zesnulé příbuzné. Kdykoliv uslyší zvuk zvonu, s úctou se vrací do kostela. Co se týče kostelních předmětů, jsou Huculy považovány za církevní vlastnictví a tedy věci nedotknutelné. Sotva, když končí Boží zpověď, zapaluje každý z nich z domova donesenou speciální svíčku, kterou drží až do té doby, dokud kněz u oltáře neokusí svatou potravu.

*„Věra mě drží při životě. Můj syn bojoval 9 měsíců na východě, nebýt víry, nejspíš bych to nevydržela.“*¹²⁴ (žena, 57 let, Pečenižyn, Kolomyjs'kyj rajon)

*„Svaté pravoslaví je smyslem života člověka a ukazatelem cesty.“*¹²⁵ (muž, 27 let, obec Brustury)

Huculové se modlí často a hodně, ale ne všechny jejich modlitby jsou předepsané kostelními kanovníky. Při oslavě církevních svátků jim vkládají svůj vlastní význam. Krom kostelních obřadů mají své vlastní církví neuznané obřady, jejichž počátky leží v dávných dobách. Někteří kněží se je snažili eliminovat, ale nikoli šířením vzdělání, které často rychle a důkladně měnilo dokonce i velmi zastaralá stanoviska, ale urážkami.¹²⁶

---

¹²⁴ Volně přeloženo z originálu: „Віра тримає мене в житті. Мій син 9 місяців воював на Сході, якби не віра, я, мабуть, і не витримала би.“

¹²⁵ Volně přeloženo z originálu: „Святе Православ'є є смислом життя людини і дороговказом.“

¹²⁶ Autor neznámý. *Virospovidannja guculiv. Stavlennja guculiv do cerkovnich obrjadiv. Davni viruvannja.* In: *Rbdut.com.ua. Biblioteka onlajn.* [online]. 7. 1. 2011. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/virospovidannja_guculiv_stavlennja_guculiv_do_cerkovnikh_obrjadiv_davni_viruvannja/4-1-0-70

Do kostela se Huculové odebírají v neděli a o svátcích. Ti, kteří žijí daleko od kostela, se vypravují již za svítání. Tehdy, zvláště jedná-li se o velký svátek, se cesty hemží skupinkami mužů i žen v neobvykle krásných šatech. Když ještě nebyly bohoslužby, staří seděli a bavili se, mladší se scházeli do skupinek na hřbitově nebo u zvonice, či na jiných místech, a bavili se o všem možném. Ženy si navzájem obdivovaly své šaty (ty, které žili daleko od kostela, si nesly oděv s sebou a převlékaly se na hřbitově), probíraly domácí a rodinné záležitosti a dělily se o místní drby. Obecně platí, že se u kostela odjakživa odehrávala občanská setkání a občas se stávalo, že část lidí ani nešla na bohoslužbu, ale zůstala u kostelu a bavila se dál, dokud však nebyla vyzvána do kostela k čtení evangelia a ke kázání. Po bohoslužbě se hospodáři bavili s místním starostou, ženy se opět převlékali, někteří odcházeli navštívit své blízké, a jiní se rozcházeli po domovech. Huculové se modlí srdečně a uctívají všechna křesťanská místa a předměty: kostely, kapličky, kříže. Již z dálky před nimi smekají klobouk, a pokřičovávají se. Většina Huculů se snaží rázně dodržovat většinu svátků, postit se v postní dobu a to dokonce i dobrovolně mimo církevní posty, např. po prodělání nějakých nemocí, nebo po jiných nepříjemných záležitostech.¹²⁷

Když se Hucul hodně zlobí, pokřičujíc se říká: „*Kéž by tě Perun trefil!*“¹²⁸

Na Hucul'sčyně se lze také stále setkat se silnými tradicemi šamanismu. Při troše štěstí lze potkat huculského mol'fara (*мольфара*) – člověka obdařeného nadpřirozenými schopnostmi, na první pohled nepřítele, čaroděje, nebo národního mága. Dříve se jim přezdívalo "zemní Bohové" a dnes jsou nazýváni spíše léčiteli. K *mol'farům* chovají lidé velký respekt, jejich proctví se naplňují a jsou známy také situace, kdy *mol'far* vyléčil nevyléčitelnou nemoc. Jako ve všem se lze setkat s dobrými i špatnými léčiteli, u Huculů však převládá počet těch dobrých.¹²⁹

---

¹²⁷ Viz pozn. pod čarou č. 130.

¹²⁸ Volně přeloženo z originálu: „Бодай тя Перун тріснул!“ Perun = slovanský bůh, který hýřil blesky. Toto svědčí o dávné existenci Huculů.

¹²⁹ Chto takí huculy, abo p'jat samobutnich ukrajins'kych narodiv. In: *Firtka.if.ua. Ahencija novyn*. [online]. 13. 1. 2016. [cit. 2016-03-96]. Dostupné z: <http://firtka.if.ua/?action=show&id=96748>

**Obrázek 4 – Kostel v obci
Mykulyčyn**
Zdroj: vlastní foto

**Obrázek 5 - Blahoviščens'ka
cerkva v Kolomyji**
Zdroj: vlastní foto

**Obrázek 6 – Dřevěná cerkva
v Muzeu lidové architektury a
života v Užhorodě**
Zdroj: vlastní foto

5.8. Svátky

Huculové si zachovávají svátky a obřady, které mají kořeny v dávné minulosti. Hodně z nich je spojeno s chováním dobytka, ale také s náboženstvím. Při slavnostních příležitostech se scházejí v centrech měst a obcí, po dlouhém čase se setkávají se starými přáteli, mluví o obecných záležitostech, rádi diskutují o politice, o pozici člověka ve světě, filosofují o smyslu života, atd.¹³⁰

Nejvíce rozšířenými a oblíbenými slavnostmi jsou provody na polonynu (*проводи на полонину*), huculská svatba a církevní kalendářní obřady, hlavně tedy Rizdvo (*Риздво* – Vánoce) s novoročními vánočními koledami a šchedriivkami (*щедриівки* – zvláštní vánoční písně), a Velykden'/Pascha (*Великдень/ Пасха* – Velikonoce) s velikonočními hajivkami (*гаївки* – starodávné slovanské obřadové písně, spojené se začátkem jara).

5.8.1. Rodinná obřadnost

Nejoblíbenějším rodinným obřadem Huculůščny je pro **huculská svatba**, srovnávána některými s pohádkou. Zvyky spojené se svatbou dodržují Huculové dodnes. Dodnes se odívají do národního kroje a zdobí koně. V den svatby ženicha a nevěstu doprovázejí bojaři, svědkové, přátelé, světylky (*світилки* – dívky, jenž drží meč a svíčku během svatebního obřadu¹³¹), svaty (*свату* – rodiče nevěsty ve vztahu k rodičům ženich, a naopak) a starosty (*старости* – jakýsi průvodce a moderátor svatby, bývá vybírán novomanželi a jejich rodinou, zpravidla blízký člověk z ženichovy strany, který má smysl pro humor, zná tradice, atd.). Huculské svatby jsou plné veselých, ale i žalostných písní, tanců, her, vtipů a jiné zábavy. Před svatbou se chodí od domu k domu s pozvánkami na svatbu, pletou se věnce pro ženicha a nevěstu, pečou se koláče a u toho se vždy v dobré náladě zpívají tradiční písně. Před svatbou se schází celá rodina, především ženy, které se podílí na většině příprav, výzdobě a dodržení tradic.

¹³⁰ MACIEVS'KIJ, I. V. *Muzični instrumenty huculiv: Naukovo-populjarne vydannja*. Vinnycja, Nova knyha, 2012, s. 29. ISBN 978-966-382-401-7.

¹³¹ In: *UkrLit.org. Publičnyj elektronnyj slovnyk ukrajin's'koji movy*. [online]. Dostupné z: <http://ukrlit.org/slovnkyk/%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BB%D0%BA%D0%B0>

Žádná svatba se neobejde bez korovaju (*коровай* – rituální chléb) či kalačiv (*калач*), vyšivaných či tkaných ručníků, buketů květin, a malých květin, které se váží na oděv hostů, hil'cja (*гільця* – mladý malý strom, často smrk/jedle/borovice, nebo velká větev, která se vložena do korovaju).

Přesně stanovené datum svatby se neudává, na rozdíl od termínu námluv a zasnub, a to nejčastěji na jaře, v létě, na podzim, občas v zimě, a samotnou svatbu se snaží uskutečnit do Velkého půstu před Velikonoci (pozn.: Velký půst v roce 2016 pro pravoslavnou církev vychází na období od 14. března po 30. dubna). Během Velkého půstu je totiž přísně zakázáno pořádat svatby. Prvním zvykem na Hucul'sčyně je klást ručníky při příchodu rodičů novomanželů, což značí začátek příprav ke svatbě. Upevněním manželského svazku bylo a je se onen na ručník postavit. Podle dávného zvyku se novomanželům na vyšivaném ručníku darují ty nejkrásnější kalači (*калачи* – bílé obřadní chleby osobité formy), současně s přáním ke krásnému a bohatému manželství.¹³²

Co se týče tradičního svatebního oděvu, nejsou do dnešní doby zachovány úplně všechny jeho prvky. Bývají často nahrazovány modernějšími, ale i přesto si zachovávají ty hlavní. Nevěsta bývá oděna v červený sardak (*сардак* – svrchní oděv s rukávy) s třemi či čtyřmi řádky různých ozdob, v černé či žluté kozačky s třásněmi. Na zádech mívá kožešinovou vestu a na hlavě věneček z barvínku (brčálu) s pozlacenými ozdobami.¹³³

V lidském životě však radost často střídá smutek, zvláště pokud je spojen s **pohřbem**. Po svaté zpovědi a posledním pomazání, každého zesnulého, i toho nejchudšího, pokládají v čistém oblečení na lavici. Do rakve bývá nebožtík položen až druhý den, kdy se u něj večer schází příbuzní a sousedé, a sedí u něj až do pozdního večera. U nebožtíka jsou duchovním předčítány žalmy, a když přijde na verše, rozdává se vodka. Sousedé žalostně vytrubují na *trembitu* a u domu hoří velká vatra. Bylo zvykem, že si dívky na znamení smutku rozpouštěly vlasy a chlapci chodili holohlaví.¹³⁴ Huculové k nebožtíkům uchovávají velkou úctu a nechávají ho v domě po dobu dvou dní

¹³² Zvyčaji ta obrjady Hucul'sčyny. In: *Kosivart.com. Biblioteka*. [online]. Dostupné z: http://www.kosivart.com/index.cfm/fuseaction/customs_traditions.hutsulschyna/

¹³³ BORYSENKO, Valentyna Kyrylivna. *Vesil'ni zvyčaji ta obrjady na Ukrajinі: istoryko-etnohrafіčne doslidženja*. Naukova Dumka, 1988.

¹³⁴ ARSENYČ, P. I., HOŠKO, Jurij. *Hucul'sčyna*. Naukova Dumka, 1987.

a pohřeb se koná až na den třetí. Vždy, když se blíží průvod v čele s knězem, který vyprovodí nebožtíkovo tělo, zvedá se velký pláč a žal. Když je vše připraveno na odchod na pohřeb, schází se všichni přítomní u rakve a nastává ticho. Duchovní zpívá Evangelia a promlouvá morální řeč, na jejímž konci žádá o odpuštění všech hříchů zesnulého: „*Sbohem poprvé, podruhé, potřetí.*“¹³⁵ Pokaždé, když kněz žádá o odpuštění hříchů nebožtíka, blízcí rozdávají trojí dary za duši mrtvého. Když umře muž, nejdříve obětují jeho oděv, většinou *serdak*, košili a pásek, který poté darují nějakému chudému. Při úmrtí ženy se daruje její šátek. Při druhé prosbě o odpuštění, se obětuje sváteční oděv, opět chudému, avšak příbuznému člověku. Při třetí žádosti o odpuštění hříchů zesnulému se všichni postaví a jednohlasně prohlásí: „*Necht' Bůh odpustí, i my všichni odpouštíme.*“¹³⁶ Při obřadu hrají velkou roli hráči na trembitách, kteří vytrubují u jámy blízko hlavy zesnulého. Za svou službu bývají odměněni jehnětem nebo ovci. Osoba, která má obřad na starosti poté rozdává nad hrobem kolyvo (коливо – rituální strava, pšenice s medem). Když umřelo malé dítě, bylo zvykem dávat do hrobu hrnec sladkého mléka. Po pohřbu následuje žalostné vytrubování *trembit*. Uložením zesnulého do hrobu obřad nekončí, následuje kar – pohřební hostina – posmrtní oběd, kterého se účastní i kněz. Kněz byl dříve žádán, aby si sedl tam, kde ležela hlava nebožtíka. Během šesti týdnů byly do kostela každý týden přinášeny chleby za duši mrtvého a ve výročí třetího měsíce, šestého a dvanáctého, bylo na hrob kladeno jídlo.¹³⁷

Velmi významnou událostí jsou pro Huculy, jakožto pravoslavné věřící, **křtiny**. Jejich průběh se však nijak neliší od klasických pravoslavných křtin, v rámci kterých probíhá církevní obřad křtění novorozence a následná hostina. Hosté přinášejí dary (zlato, chléb, hračky, atd.), a občas prozpěvují speciální obřadové písně, ve kterých přejí novorozenému dítěti a jeho rodičům šťastný život.¹³⁸

---

¹³⁵ Volně přeloženo z originálu: „Прощайте по перший, по другий і по третій раз.“

¹³⁶ Volně přeloženo z originálu: „Нехай Господь Бог прощає і ми всі прощаємо.“

¹³⁷ Hucul's'kyj pochoron. In: <http://Rbdut.com.ua>. *Biblioteka onlajn*. [online]. 3. 1. 2011. Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/guculskij_pokhoron/4-1-0-68

¹³⁸ LOSJUK, Petro. *Chrestomatija z hucul'sčynoiznavstva*. Pysanyj kamiň, 2001. ISBN 966-7325-64-4.

5.8.2. Svátky spojené s církevním a kalendářním rokem

„V pravoslaví se používá juliánský kalendář a všechna data (v porovnání s kalendářem světským) jsou posunuta o 13 dnů.“¹³⁹ „Juliánský kalendář používá jako základ délku roku 365,25 dne, a proto dochází každé čtyři roky k vyrovnání (tři roky mají 365 dnů, čtvrtý rok – přestupný – pak 366.“¹⁴⁰ Pravoslavní věřící se snaží, jak již bylo řečeno, striktně dodržovat postní zvyky. Kromě čtyřicetidenního denního půstu (tolik dní strávil Ježíš v poušti) před Velikonoci¹⁴¹ a Vánoci, mají zvykem se postit i mimo svátky, např. ve středy a pátky. Během svátečních období panuje dobrá nálada a většina obyvatel je oděna ve sváteční oděv, což doplňuje příjemnou sváteční atmosféru. Nejvýznamnějšími pravoslavnými svátky jsou Velikonoce - Velykden' (*Великдень*) a Vánoce - Rizdvo Chrystove (*Різдво Христове*).

Velikonoce, Velykden' nebo také **Paska** (od slova „pascha“). Slovo „pascha“ pochází z názvu starozákonního svátku – Pesach, který slavili Židé na památku osvobození z egyptského zajetí. Velikonoční beránek představuje Ježíše Krista, proto je Ježíš často nazýván také Božím Beránkem. Oslavy *paschy* by měly připadat na první neděli po prvním jarním úplňku, který nastává po jarní rovnodennosti. Pokud se stane, že na tuto neděli připadají i oslavy židovské *paschy*, pak se pravoslavná *pascha* přesouvá na následující neděli. Během velikonočních svátků probíhá řada bohoslužeb. „Na Velikonoce se nic nedělá, žádná práce, aby se neporušila jarní harmonie, rozmanitost přírody. Lidé se navzájem vítají, připravují hostiny a hry s barvením vajec. Vejce – symbol zrodu všeho na světě.“¹⁴² Na velikonoční mši jezdili dávní Huculové na koních v čele s otcem, hlavou rodiny. Koně vezli nádoby, v nichž se do kostela vozilo obřadové pečivo zvané paska (*наска*). S pravoslavnými Velikonocemi je spojeno křtění velikonočních košíků, v nichž se položeno jídlo. Velikonoční tradicí je barvení vajec – *pysanok*.

¹³⁹ IVANOVÁ, Kateřina, ŠPIRUDOVÁ, Lenka a KUTNOHORSKÁ, Jana. 2005, s. 213-215.

¹⁴⁰ KOKAISL, Petr. *Geografie náboženství*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2015, s. 157. ISBN 978-80-213-2551-7.

¹⁴¹ Tzv. Velký půst

¹⁴² Volně přeloženo z originálu: „На Великдень нічого не роблять, ніяких робіт, аби не порушити весняного ладу, розмаю природи. Люди привічають одне одного, влаштовують гостини, ігри з Великодніми крашанками. Яйце - символ початку всього у світі.“ KONONENKO, A. A. *Slov'ianskyi svit: ilustrovanyi slovnyk-dovidnyk mifolohichnykh uiavlen', viruvan', obriadiiv, lehend ta ikhnykh vidlun' u fol'klori i piznishykh zvychaiakh ukrainsiv, brativ-slov'ian ta inshykh narodiv*. Asotsiatsia dilovoho spivrobotnytstva "Ukrains'kyi mizhnarodnyi kul'turnyi tsentr", 2008.

Existuje mnoho technik zdobení a mnoho motivů, které se také v různých krajích Ukrajiny liší. „*Na Velikonoce házeli Huculové do vln potoků a řek pysanky, na kterých byly zobrazeny kříže, kopule kostelů a prostředníků mezi nebem a Zemí.*“¹⁴³

Mezi další svátky oslavující začátek jara patří bezpochyby **průvod na poloninu**. Téměř půl roku tráví ovčáci s ovci na poloninách, bloudí krajinou a do svého stanoviště se vrací na zavolání trembity¹⁴⁴ na oběd, dojení dobytka či přenocování. Samotnému pobytu na poloninách však předchází ještě provázení na poloninu. Jedná se o významnou událost pro místní obyvatele. Huculští pastýři jsou provázeni společně s dobyt看 vesničanů do vzdálených hor – na poloniny, louky pro pastvu dobytka. Obřad se koná za doprovodu huculské hudby, přátel a sousedů, a také dobrého jídla a pití. U vatry se sejde ne-li celá obec a duchovní žehná pastýřům a jejich stádům. Na poloninu odchází pastýři se stádem v květnu a vrací se většinou v září.¹⁴⁵ Na polonině se pastýři musí potýkat s těžkými podmínkami, a to se zimou, deštěm, a častým sněhem, který je v letních dnech v těchto vysokohorských polohách běžný. I přesto, že práce je namáhavá a trvá od rána do večera, většina Huculů si přeje stát se *poloninnykom*. Charakteristikou huculských pastýřů jsou 3 věci – brynza, trembita a vatra. Oheň vatry je rozdělán vatahom (*vatamom*)¹⁴⁶ za melodií huculských písní, na které hoši tancují mužský huculský tanec *Arkan* s malými sekyrkami v rukou. Na poloninách se jí budz (*бyдз* – uzený sýr) nebo vurda (*вурда* – vařený sýr). Po návratu pastýřů na domovinu se koná slavnostní koncert na jejich uvítání. Po návratu se dobytek vrací ke svým pánům a vyrobený sýr, především brynza, se z části prodá na lokálních trzích a část se rozdá majitelům dobytka.¹⁴⁷ Ovce představují pro Huculy symbol prosperity a bohatství.

---

¹⁴³ Volně přeloženo z: „На Великдень гуцули кидали у хвилі потоків і рік писанки, на яких зображено хрести, церковні бані, посередників між небом і Землею.“ HORYN, H. I., HLUŠKO, M. S., PAVLJUK, S. P. *Ukrajins'ke narodoznavstvo*. Vydavnyčyj centr Feniks, 1994, s. 94.

¹⁴⁴ Tradiční huculský hudební nástroj.

¹⁴⁵ MACIEVS'KIJ, I. V. 2012, s. 24.

¹⁴⁶ Vůdce, či nejstarší z účastníků. Nebo také tahoun.

¹⁴⁷ In: *Ce Karpaty, Huculyky*. (Це Карпати, Гуцулики) Zvičayi Gucul'sčini. [online]. 21. 2. 2016. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/5996089057/permalink/10153000192564058/>

Nejdůležitějším svátkem zimního období jsou **Vánoce – Rizdvo Chrystove** (*Різдво Христове*), v doslovném překladu „Ježíšovo narození“. „I další vánoční svátky mají své typické názvy. Během vánočního období je typický i pozdrav mezi lidmi: „*Chrystos narodyvsja*“, (Ježíš se narodil) a odpověď zní: „*Slavimo joho*“, (Oslavujme ho).“¹⁴⁸ Starým huculským zvykem byl hospodářům výstřel ze zbraně v den Svjatoho večora (*Святий вечір* - večer z 6. na 7. ledna). Po vánoční mši bylo ve vsích obecně veselo, mládež tancovala a koledovala. Koleda byla provázena hudbou, tanci a jak jinak – jídlem. Za koledu je zvykem odměnit koledníky drobnými penězi, či jídlem, starší vodkou či jiným alkoholem. Na rozdíl od obyvatel údolí, Huculové neměly své koledy, proto improvizovali a na konci každé koledy zaznělo: „*Oj, daj Bože!*“. Nasbírané peníze byly poté věnovány na pokrytí různých výdajů kostela, na světlo (svíčky) či obrazy.

V rámci vánočních svátků pravoslavné církve se slaví taktéž 13. ledna **Melanka** (*меланка* - Štědrý večer) – novoroční obřad s tradičními převleky zvířat, lidových postav, jde o předvečer Starého Nového roku. Po Melance následuje 14. ledna **svátek sv. Vasylyja** (*Василия*) nebo taktéž Starý Nový rok. V tento den, kromě služby v kostele chodili mladí chlapci posívat zrny pšenice, či obilí příbuzných, sousedů a známých. Tuto činnost měl obstarávat chlapec vzhledem k pověře, že prvním, kdo na Nový rok vstoupí do domu, má být muž, aby přinesl rodině štěstí a prosperující hospodářství.

Zajímavostí jsou huculské oslavy svátku **Jordan** (*Йордан*) – svátek pokřtění Ježíše Krista Ivanom Chrestytemem (*Іваном Хрестителем*) v řece Jordán na středním východě. V horách, kněží obvykle světili vodu v božím chrámu, ale během slavnosti ji křtili přímo nad řekami. Když kněz ponořoval kříž do vody, všichni ostatní si vodu nabírali do dlaní a omývali se ní, dokonce i při mrazu. Poté *panotec* všechny pokropil ‚Jordánskou vodou‘.¹⁴⁹

---

¹⁴⁸ FUČÍKOVÁ, V., DOŠKOVÁ K., MILENOVSKÁ, M., MONDRYK, R. *Oslavy Vánoc pravoslavných věřících v ČR*. Hospodářská a kulturní studia a Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze. [online]. 28. 8. 2014. Dostupné z: <http://www.hks.re/domains/hks.re/wiki1/doku.php?id=pravoslavi14>

¹⁴⁹ MANDYBURA, M. D. 1978, s. 169.

5.9. Kultura

„Kultura je něčím, co je přenášeno v čase i v prostoru. Přesto již ze samostatného faktu existence kulturní rozmanitosti – neodmyslitelné součásti lidství – vyplývá také rozmanitost v čase. Kultury přetrvávají a kultury se mění, jsou někdy očím svých nositelů neviditelné, připomínají vzduch, který lidé dýchají, aniž by o něm věděli. Někdy je na ně zase naopak kladen ten nejsilnější důraz a stávají se předmětem velké úcty a vášnivého zaujetí.“¹⁵⁰

Huculščyna je bohatá svou starou kulturou a národním uměním, které je odrazem duše, vášní, tradic a hodnot lidí. Národní umění se pro Huculy stalo prostředkem k rozvoji národního vědomí lidu. Právě Huculščyna je unikátním a nevyčerpatelným zdrojem pro výzkumy a studia starých tradic, zvyků, kostýmů a umění.

5.9.1. Umění

Veškeré projevy karpatského umění mají ‚huculského ducha‘, který se projevuje zdrženlivostí a zároveň nespoutanou divokostí, pevným křesťanstvím a zároveň pohanstvím a šamanstvím. Za národní umění tvořené huculskými mistry je považováno např. tkalcovství, obrábění kovů, řezbářství, syrna plastika (*сирна пластика*¹⁵¹), dekorativní umění (malby, vyšívání, atd.), ikony, huculské kachle a *pyranky*. Mezi odvětví, která se stala postupem času uměním Huculščyny, patří keramika, dřevořezba, lisování na kůži či tkalcovství. V huculských ornamentech lze sledovat dva hlavní směry, prvním jsou geometrické vzory, které se nejčastěji vyskytují právě v tkalcovství a na *vyšyvankách*. Druhým směrem jsou rostlinné vzory, které vynikají na keramice. Oba tyto směry se spojují v technikách dekorativního umění dřeva a kůže. Co se týče barev, neopovrhují Huculové pestrými, občas až ‚křiklavými‘ barvami. Tradičními barvami jsou však zelená z rostlin, žlutá z rostlin, či hlíny, červená a hnědá.¹⁵²

¹⁵⁰ GELLNER, E. Nacionalismus, 2003, s. 115. In: KUTNOHORSKÁ, Jana. 2013, s. 22.

¹⁵¹ Sýrové figurky, které v minulosti vyráběli pastýři na *polonynách*. Po návratu domů je darovali dětem. Dnes tyto figurky vyrábějí ženy v domácnostech z kravského, ne ovčího sýra.

¹⁵² LAVRUK, Maria. 2005, s. 41–43.

V Hucul'sčyně byl vytvořen výjimečný styl národního ikonopisu. Ikony se psaly na smrkových deskách, které se nad ochranu před kůrovci potíraly česnekem. Postavy světců s bílými obličejí byly malovány většinou vertikálně. Velká sbírka domácích obrazů – ikon z 18.–19. století jsou uchovány k nahlédnutí ve fondech a expozicích Muzea ukrajinské domácí ikony v historicko-kulturním komplexu – zámku Radomysl' (*Радомисль*¹⁵³).

5.9.2. Huculská mluva

Huculský dialekt je rozšířen především mezi obyvateli ve východní části Zakarpatí (Rachiv'ský rajon), v západní části Černivec'ké oblasti a jihozápadních krajích Ivano-Frankiv'ské oblasti. Tento dialekt hraničí na západě s dialektem zakarpatským a na severu s dialektem bojkovským. Na východě sousedí s dialektem pokuts'ko-bukovyn'ským a na jihu se severně-rumunskými dialekty.¹⁵⁴ Ze všech ukrajinských nářečí a dialektů je huculský dialekt svými fonetickými, gramatickými a lexikálními vlastnostmi nejunikátnější. Nepochybně však patří k ukrajinskému jazyku.

Huculský dialekt má tradici ve svém studiu již kolem 150 let, i přesto však neexistuje samostatný publikovaný slovník, který by pokryl dialekt celé Hucul'sčyny. Existuje pouze stručný slovník huculského dialektu pro učitele oboru dialektiky, pro studenty, kterým znalosti tohoto nářečí pomohou při studiu literatury, atd.¹⁵⁵

5.9.3. Hudba a tanec

Huculská hudební kultura se od pradávna vyznačuje svými původními horskými melodiemi v známých *kolomyjkách*, obřadních i domácích písních. Huculské melodie, zejména svatebních písní, hry na drymbi (*дpумбi* – česky brumle), flétně či *trembitě*, vždy všechny zaujaly, stejně tak jako choreografie tanců ‚kolomyjka‘ a ‚huculka‘. Tanec ‚huculka‘ je tvořen v první části *kolomyjkovskou* hudební a choreografickou strukturou a v druhé části strukturou kozačkovoji (*козачок* – kozáček). Jména umělců,

¹⁵³ BOHOMOLEC', O. *Zamok – muzej Radomysl' na Šljachu Koroliv Via Regia*.

¹⁵⁴ HRYCENKO, P. J. *Encyklopedija Ukrajin'skoji Movy*. Kyjiv, 2000.

¹⁵⁵ MATVIJAS', I. H. *Ukrajin'ska mova i iji hovory*. Naukova dumka, 1990, s. 83.

kteří po staletí tvořili melodie a kompozice huculských písní a tanců však nezůstala známá pro budoucí generace, přesto si jich Huculové váží.¹⁵⁶

Melodickou povahu Huculovy duše vždy podporovaly hudební nástroje. Díky vzájemným historickým vlivům různých kultur se navzájem ovlivnily také konstrukce či názvy některých hudebních nástrojů.¹⁵⁷ Nejznámější z nich je bezpochyby trembita (*трембіта*) – dřevěný hudební nástroj kuželovité formy, přibližně 2–3 m dlouhý. *Trembita* od dávných dob funguje jako signální nástroj, který se využíval pro přivolání pomoci při útoku nepřátel, nebo se po jejím zvuku orientovali zbloudilí v horách. Trembitou se také vytrubovaly začátky a konce významných svátků a obřadů. Dalšími typickými nástroji používanými v huculské hudební kultuře je např. flétna, dudy, cymbaly (*цимбали* – strunný nástroj, čtyřúhelníkové formy) či housle.¹⁵⁸

5.9.4. Huculské divadlo

Huculské ochotnické divadlo v obci Krasnojillja (*Красноїлля*) je amatérský divadelní kolektiv Verchovyns'kého rajonu, který letos v r. 2016 oslaví své 106. narozeniny. Divadlo bylo založeno r. 1910 ukrajinským historikem, spisovatelem, skladatelem a etnografem Hnatem Choťkevycem (*Гнат Хоткевич*) a skupinou amatérských herců. Toto divadlo svými produkcemi vneslo mnoho nových a originálních prvků do kultury tehdejší ukrajinské společnosti. Svá turné uskutečnilo divadlo kromě Ukrajiny také v polském Krakově a část také v Moskvě.¹⁵⁹

Osud současného Huculského divadla je úzce spjat s osudem Národního muzea Huculského divadla *Hnata Choťkevycyča*, otevřeného r. 1987. V roce 2004 byl muzeum udělen titul ‚Národního‘ muzea a rovněž bylo zveřejněno na internetu. Dá se říci, že snaha *Choťkevycyče* o prosazení Huculů ve světě nebyla marná. Do muzea často přijíždí režiséři, herci, žurnalisté či folkloristé.

---

¹⁵⁶ HRABOVEC'KYJ, Volodymyr. Hucul's'ka muzyka. In: *Carpathians.eu. Žyttja karpats'koho narodu*. [online]. 5. 1. 2006. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z:

<http://carpathians.eu/karpatskii-narod/guculshchina/gucul'ska-muzika.html>

¹⁵⁷ Hucul's'ki muzyčni instrumenty. In: *Hizhina-hutsula.ucoz.com*. [online]. Dostupné z:

http://hizhina-hutsula.ucoz.com/publ/putila/gucul'ski_muzichni_instrumenti/4-1-0-16

¹⁵⁸ MACIEVS'KIJ, I. V. 2012.

¹⁵⁹ SINUTOVIČ, V. *Teatral'na perlyna Hnata Choťkevycyča*. Verchovyna, 2010.

5.9.5. Huculský oděv a doplňky

Tradiční huculský oděv je charakterizován především barvitostí a zdobností. Pánský oděv zahrnuje bílou košili vlastní výroby (zepředu vyšivanou), kalhoty z černého nebo červeného sukna a v zimě bílé vlněné kalhoty (hači – *зачі*), přepásané širokým páskem, tzv. čeresom (*чере́с*). Na košili si muž obléká keptar (*ке́птар*) – kožešinovou vestu pošítou ornamenty a ozdobenou různými cvoky a knoflíky. Jako boty slouží kožené chodaky – postoly (*хода́ки - постолы*) svázané tkaninou. Krom bot jsou nohy zahaleny do kožešinových punčoch kapčur (*капчу́р*), ovázaných barevnou stuhou. Staří Huculové u sebe neustále nosili přes rameno kožené tašky – torby (*торбо́у*), ozdobené otiskami a mosaznými cvočky. Na hlavě vévodí černý klobouk, rovněž zdobený. V zimě si na keptar (vestu) oblékali ještě serdak (*се́рдак*) z černého či barevného sukna, který rovněž ozdobený různými výšivkami a třásněmi. Mladí Huculové měli dříve vždy po ruce malou sekyrku či malou střelnou zbraň, což bylo také považováno za jakési doplňky. Starší muži se opírali o hůl, ručně vyřezávanou s kovovými ozdobami.¹⁶⁰

Dámský oděv je mnohem barevnější a složitější než pánský. Dříve nebylo příliš přijímáno pokrývat dívkám celou hlavu, proto si alespoň do copánků vplétaly různé pentle, nebo nosily čil'ce (*чильце́*) – zdobenou tkaninovou čelenku. Dámské keptari bývají vyšívané různě. Jsou hodně zdobená a navrch také odívají ještě serdak.¹⁶¹

Jak v pánské tak dámské huculské módě převládá červená a černá barva. Dalšími klasickými barvami huculského oděvu jsou žlutá a zelená, a občas i modrá či růžová.¹⁶²

---

¹⁶⁰ HUSLYSTYJ, Kost'. *Ukrajins'ke narodne mystectvo: vbrannja*. Deržavne vydavnyctvo obrazotvorčoho mystectva i muzyčnoji literatury URSR, 1962.

¹⁶¹ Hucul's'kyj odjah ta aksesuary. In: *Hucul.if.ua*. [online]. Dostupné z: <http://hucul.if.ua/ua/shop/category/52/gutsulskiy-odvag.html>

¹⁶² NIKOLAJEVA, Tamara Oleksandrivna. *Ukrajins'kyj kostjum: nadija na renesans*. Lybid, 1996.

Obrázek 8 – Každodenní huculský oděv
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 7 – Pánský sváteční oděv
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 10 – Vyšivaná košile
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 9 – Dámský sváteční oděv
Zdroj: vlastní foto

5.9.6. Kuchyně

Strava původních Huculů byla vždy velmi jednoduchá a monotónní, nikoliv však špatná. Nejdůležitějšími surovinami pro přípravu huculských jídel jsou fazole, kukuřice, brambory, řepa, kapusta, hrách, mléko a maso¹⁶³. Hlavním jídlem je kuleša (кулеша) – kaše z kukuřičné mouky, kterou jedí s mlékem, husljankoju (гусянка – směs mléka a smetany), brynzou, méně často poté s máslem či solonynoju (солонина – masný produkt, vepřové maso dlouhou dobu naložené v soli). Tato kaše se jedna denně. Kukuřice jim však rostla ve velmi malém množství, a pokud tedy neměli Huculové možnost si ji dovézt z Pokutí, Bukoviny či Rumunska, znamenalo to pro ně potíže. Nastal hlad. Během válek hladověli Huculové velmi často. Dalšími surovinami, bez kterých se Huculové neobejdou, jsou brambory nebo tuřín. Tyto suroviny v těžkých časech často zachraňovaly Huculy od hladu.¹⁶⁴ Pokrmy vařené po celé Ukrajině, včetně Hucul'sčyny jsou např. pyrohy (пироги), holubci (голубці), pel'meni (пельмені) či borš (борш).

5.10. Povaha a morálka Huculů

„Huculové mají pouze dobré rysy – fyzickou i morální sílu, víru, tvořivost, umění, hospodářství a pohostinnost, zápal poznávat svět, touhu se učit, zasněnost, pečlivost a trpělivost, ... A „špatné“ vlastnosti Huculům vymysleli útočníci, aby ospravedlnili svá zvěrstva.“¹⁶⁵ (žena, 50 let, L'viv)

„Láska ke svobodě, hrdost, víra a nezlomitelný duch...“¹⁶⁶ (žena, 48 let, obec Kostylyvka Rachivs'kého rajonu, Zakarpats'ké oblasti)

„Láska ke svobodě, láska k hudbě, vytrvalost a schopnost přežít v těžkých přírodních podmínkách, sebeúcta.“¹⁶⁷ (žena, 57 let, Pečenižyn, Kolomyjs'ký rajon)

¹⁶³ Jiža Huculiv. In: *Rbdut.com.ua. Biblioteka onlajn*. [online]. 16. 1. 2011 [cit. 2016-03-010] Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/jizha_guculiv/4-1-0-76

¹⁶⁴ HOTAR, O. *Narodne charčuvannja Ukrajinčiv Karpat*. Naukova dumka, 1979.

¹⁶⁵ Volně přeloženo z originálu: „В гуцулів є тільки хороші риси - сила фізична і моральна, віра, творчість, мистецтво, господарка і гостинність, жага пізнання Світу, бажання вчитися, мрійливість, дбайливість, терплячість і ... А "погані" властивості придумали гуцулам заґабники, щоб оправдати свої злодіяння.“

¹⁶⁶ Volně přeloženo z originálu: „Любов до волі, гордість, віра, незламність духу...“

„*Opravdový Hucul nemá špatné vlastnosti, je jako Chuck Norris!*“¹⁶⁸ (muž, 23 let, Ivano-Frankivs'k)

Jak lze vidět z výpovědí informátorů, nejspíše u Huculů převládají pozitivní charakterové rysy. Nikdo však není dokonalý a i Huculové mají špatné vlastnosti, např. nevěra, alkoholismus, proklínání, pyšnost, zapomnětlivost, zranitelnost, atd. Tito lidé nikdy nezapomínají opovržení nebo křivku jiných lidí. O ctižádosti těchto lidí svědčí např. důsledná ceremoniálnost, která se probíjí skrz veškeré zvyky a obřady. Touto vlastností si však dokázali uchovat to své, původní.

Kdo však navštíví karpatský kraj, obývaný Huculy zjistí, že ty dobré vlastnosti převažují. Pohostinnost je tou nejrozšířenější vlastností mezi příslušníky této skupiny. V domě přijmou každého, kdo k nim zavítá, v jakoukoliv roční a denní dobu, pohostí ho vším, čím mohou a nežádají za to žádnou oplatu. Pokud se jim někdo vážně chce odvděčit, Hucul odpoví: „*Když tak chcete něco dát, dejte to dítěti!*“¹⁶⁹ Mezi se sebou se Huculové velmi rádi obdarovávají, především ku příležitostem jako jsou křtiny, svatba, narozeniny, atd.

Bývají také občas ambiciózní a dokáží o sobě mluvit v množném čísle, jsou však za to velmi upřímní. Navzdory těžkým životním podmínkám dokáží být vždy veselí a optimističtí, ať se děje cokoliv. To pravděpodobně vyplývá z jejich víry. Huculové nejsou lakomí, v domácnosti a hospodářství jsou velmi pečliví a pozorní. Vyznačují nemalým sebevědomím, jsou však dobrosrdeční a velmi respektují ostatní.¹⁷⁰

---

¹⁶⁷ Volně přeloženo z originálu: „Волелюбність, любов до музики, витривалість і вміння виживати у складних природних умовах, почуття власної гідності.“

¹⁶⁸ Volně přeloženo z originálu: „Волелюбність, любов до музики, витривалість і вміння виживати у складних природних умовах, почуття власної гідності.“

¹⁶⁹ Volně přeloženo z originálu: „Коли так хочете щось давати, то дайте дитині!“

¹⁷⁰ ПОХРЕБЕНЬК, Федір. *Naša дума, naša pisnja: Narisy-doslidžennja*. Muz. Ukrajina, 1991.

6. Diskuse a závěr

Hlavním cílem této práce bylo zjistit, jaké jsou hlavní prvky etnické identity obyvatel ukrajinských Karpat – Huculů. K dosažení tohoto cíle bylo potřeba získat informace od místních obyvatel, což bylo provedeno formou polostandardizovaných rozhovorů a dotazníků. Příslušníci této etnografické skupiny se na klíčových prvcích, určujících jejich identitu, shodlo. Pro tyto původní obyvatele je velmi důležitý jejich starodávný způsob života, který si uchovávají dodnes a především pak jejich víra, většinou pravoslavná. Většina z nich si prostřednictvím Boha udržuje naději a optimismus. Dalšími klíčovými prvky v udržení si své svébytnosti jsou pro ně rozhodně jejich tradice, umění a kultura obecně. Co se týče karpatského prostředí, někteří vypověděli, že Hucul se v Karpatech musí narodit, aby mohl být skutečným Huculem.

Na otázku: „Co je podle Vás hlavním prvkem etnické identity Huculů?“ informátoři odpovídali například takto:

„*Duchovní a materiální kultura.*“¹⁷¹ (žena, 30 let, Kolomyja)

„*Starodávné zvyky a víra v Boha.*“¹⁷² (žena, 50 let, L'viv)

„*Мовний діалект, культура...*“¹⁷³ (žena, 48 let, obec Kostylyvka Rachivs'kého rajonu)

„*Oděv, který odráží tradiční způsoby hospodářství, konkrétně – ovčáctví. Většina prvků huculského oděvu (vberі – вбері, jak říkají Huculové), je zhotoveno z ovčí vlny nebo kožešiny: kožichy, vesty, kabáty a kalhoty – hači (гачі), zimní čepice a letní plstěné klobouky, teplé vysoké ponožky – kapčury (капчури).*“¹⁷⁴ (muž, 45 let, Kolomyja)

„*Silná životní vůle, pracovitost...*“¹⁷⁵ (muž, 36 let, Černivci)

---

¹⁷¹ Volně přeloženo z originálu: „Духовна і матеріальна культура.“

¹⁷² Volně přeloženo z originálu: „Стародавні звичаї та віра в Бога.“

¹⁷³ Volně přeloženo z originálu: „Мовний діалект, культура...“

¹⁷⁴ Volně přeloženo z originálu: „Одяг, який є відображенням традиційного способу господарювання, а саме - вівчарства. Більшість елементів гуцульського одягу (вбері, як кажуть гуцули) зроблено з овчої вовни або хутра: кожухи і кептарі, запаски і штани-гачі, зимові каракулеві шапки і літні повстяні капелюхи, теплі високі шкарпетки-"капчури".“

¹⁷⁵ Volně přeloženo z originálu: „Сила волі до життя, працьовитість.“

Další výzkumnou otázkou bylo, jak se Huculové odlišují od okolí. Odpověď již v podstatě v kapitolách práce byla podána. Huculové si udržují svou původní kulturu, striktně dodržují církevní zvyky a tradice, žijí starobylym způsobem života, ke kterému jim stačí příbytek, kousek hospodářské půdy, pár kusů dobytka a příznivé počasí. Nepotřebují se zapojovat do rušného života většinové společnosti, do pravidel a systému. Mají svá pravidla horského života a svůj systém. Přes všechna životní úskalí a těžké životní podmínky v historických etapách Hucul'sčyny, dokázali ustát a ‚to své‘ si uchovat. Svědčí to o jejich ambicích a zakořeněnosti v těchto krajích. Od svého okolí se odlišují právě způsobem života, hlubokou vírou v Boha a životními hodnotami, které se liší od hodnot lidí nejen z měst, ale i jiných obcí mimo Hucul'sčynu. V horském prostředí se zastavil čas a Huculové mají možnost se naplňovat přítomností, krásami zdejších hor, tichem a klidem, který se v dnešním světě hledá celkem obtížně. Obecně od ostatních obyvatel západní Ukrajiny se Huculové příliš neliší, považují se totiž za Ukrajince a většina zvyků, tradic a kulturních prvků jsou čistě ukrajinskými. Jsou hrdí na to, kde žijí, kým jsou a jsou hrdí na svůj národ.

„Ano, jsem pyšný na to, že jsem Hucul. A proč? To ‚Neukrajinci‘ a ‚Nehuculové‘ nepochopí....“¹⁷⁶ (muž, 45 let, Zakarpatí)

„Ano, jsem hrdý. Protože my, nehledě na vnější činitele, hrozby a tlak, jsme si uchránili, nejspíše nejvíc ze všech etnických ukrajinských skupin, vlastní identitu.“¹⁷⁷ (žena, 35 let, Užhorod)

„Pokud jsem Hucul, tak jsem na to hrdý, ale v první řadě jsem Ukrajinec!“¹⁷⁸ (muž, 23 let, Ivano-Frankivs'k)

---

¹⁷⁶ Volně přeloženo z originálu: „Так, я пишаюся тим що я гуцул. А чому? Неукраїнцям і негуцулам – не зрозуміти.“

¹⁷⁷ Volně přeloženo z originálu: „Так, пишаюся. Тому, що ми, незважаючи на зовнішні чинники, загрози і тиск зберегли, напевно найбільше з усіх етнічних українських груп, власну, ідентичність.“

¹⁷⁸ Volně přeloženo z originálu: „Якщо я гуцул то пишаюся цим, але насамперед я українець!“

V rámci etnografické skupiny Huculů se najdou též drobné rozdíly, jde však o maličkosti. Především se jedná o kulturní projevy, jako hudba, kostýmy či umění řezbářské. Nejvýraznější rozdíly se dají sledovat v typech krojů a oděvů v rámci Zakarpatí. Každý kraj Zakarpatské oblasti má své speciální ornamenty, které pro místní mají nějaký význam. V jiných oblastech Huculského života a jejich rozmístění po západní Ukrajině nejsou další rozdíly zas tolik patrné.

„Hucul se musí narodit v horách a žít v nich svůj život. Môže cestovat světem, ale miesto trvalého bydliska musí byť v horách. Hodně Huculů je skvělými muzikanty, a skoro všichni jsou talentovanými tanečníky národních tanců a zpěváky huculských písní. Huculové milují zemi, je pro ně posvátná. Milují také dobytek, umí s ním mluvit, starají se o něj, protože se říká, že veškeré bohatství Hucula je právě v jeho dobytku. Huculové jsou velmi pobožní, i když se občas proplétá křesťanství s pohanstvím, přeci jen duch panuje křesťanský. Huculové jsou hostinní a přívětiví, kterýkoliv host, který zašel jen na dvůr Hucula, je pozván do domu a pohoštěn. Huculové jsou velmi dobří, ale k jejich celkovému poznání, poznání toho, jací jsou, je třeba pobývat v Hucul'sčyně a prožít tam s nimi nějaký čas!“¹⁷⁹ (muž, 27 let, obec Brustury)

---

¹⁷⁹ Volně přeloženo z originálu: „Гуцул повинен народитись в горах і проживати в них своє життя. Може мандрувати світом, але місце постійного проживання повинно бути в горах. Багато гуцулів є чудовими музикантами, а майже є всі талановитими танцюристами народних танців та співаками гуцульських пісень. Гуцули обожають землю і вона є священною. Також люблять маржину і вміють з нею розмовляти, та дбають про неї, адже сказано, що все багатство гуцула в його маржині. Гуцули дуже релігійні, хоч часом християнство переплітається з язичництвом, але дух панує християнський. Гуцули гостинні та привітні, будь який гість, який зайшов навіть на подвір'я гуцула, буде запрошений до дому і почастований. Гуцули дуже хороші, але щоб, зрозуміти їх повністю, які вони, треба побувати на Гуцульщині і пожити з ними деякий час!“

7. Seznam použitých zdrojů

7.1. Tištěné publikace

ARSENYČ, P. I., HOŠKO, Jurij. *Hucul'sčyna*. Naukova Dumka, 1987.

ARSENYČ, P. I., PELYPEJKO, I. A. *Doslidnyky ta krajeznavci Hucul'sčyny*. Pysanyj kamin', 2002, s. 122.

AŠKINAZI, Mojsej Jonovyč. *Svit dyvnoji starovyny*. Karpaty, 1969, s. 94.

BORYSENKO, Valentyna Kyrylivna. *Vesil'ni zvyčaji ta obrjady na Ukrajinі: istoryko-etnohrafіčne doslidženja*. Naukova Dumka, 1988.

DOLANSKÝ, Julius, DOLEJŠÍ, Antonín, FRINTA, Antonín, MACŮREK, Josef, MOULIS, Vladislav, a spol. *Slovanský přehled*. Praha: Československá obec legionářská: Šolc a Šimáček: Academia, 1898, s. 139–140. ISSN 0037-6922.

DRAČ, Ivan. *Krynycja dlja sprahlych: Kinoscenariji, virši, interv'ju, ta statti na temu kino. "Mystectvo"*, 2010. TURKEVYČ, Vasyl'. *Vseukrajins'ka Mižnarodna Chrystyjans'ka Asambleja*. Vydannja Ukrajins'koji Pravoslavnoji cerkvy Kyjivs'koho Patriarchatu, 1998, s. 70.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Etnicita a nacionalismus: Antropologické perspektivy*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2012, s. 21–22. ISBN 978-80-7419-053-7.

ERIKSEN, Thomas Hylland. *Sociální a kulturní antropologie. Příbuzenství, národnostní příslušnost, rituál*. Praha, Portál, 2008, s. 317. ISBN 978-80-7367-465-6.

GUSTAVSSON, Sven, MARVAN, Jiří. *Jihoslovanští Rusíni, jejich kultura a jazyk*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2006. ISBN 80-7308-137-7.

HAVLÍČKOVÁ, Daniela. *Metodika – kompetence, kvalita, kvalifikace, (sebe) koncepce pro neformální vzdělávání*. Národní institut pro další vzdělávání, 2015, s. 69. ISBN 978-80-87449-50-9.

HNATJUK, V. M. *Huculy*. 1923.

HOLOVATSK'KYI, J. F. *O halické a uherské Rusi*. Časopis českého muzeum. 17. roč., swazek prwní. W Praze, nakladem českého muzeum, 1843, s. 43.

HORYN, H. I., HLUŠKO, M. S., PAVLJUK, S. P. *Ukrajins'ke narodoznavstvo*. Vydavnyčyj centr Feniks, 1994, s. 94.

- HOTAR, O. *Narodne charčuvannja Ukrajinciv Karpat*. Naukova dumka, 1979.
- HRYCENKO, P. J. *Encyklopedija Ukrajin'skoji Movy*. Kyjiv, 2000.
- HUSLYSTYJ, Kost'. *Ukrajins'ke narodne mystectvo: vbrannja*. Deržavne vydavnyctvo obrazotvorčoho mystectva i muzyčnoji literatury URSR, 1962.
- HYKEŠOVÁ, Lucie. *Etnická identita Krymských Tatarů*. Praha, 2015, s. 16. Bakalářská práce na ČZU v Praze. Vedoucí bakalářské práce: Ing. PhDr. Petr Kokaisl, Ph. D.
- ISAJENKO, Ol'ha. *Uljublena ukrajins'ka čytanka. Chrestomatija dlja pozaklasneho ta simejnogo čytannja. 1-4 klasy*. Klub Semejnogo Dosuha, 2015. ISBN 978-966-14-9664-3.
- IVANOVÁ, Kateřina, ŠPIRUDOVÁ, Lenka a KUTNOHORSKÁ, Jana. *Multikulturní ošetřovatelství I*. Grada, 2005, s. 235. ISBN 80-247-1212-1.
- IVANYČUK, Roman Ivanovyč. *Ponad Prutom moja Kolomyja*. L'viv, Sribne Slovo, 2010. ISBN 966-8399-17-6.
- JUNEK, Václav. *Osudy českých zrádců*. Petrklíč, 2010. ISBN 978-80-7229-236-3.
- KAINDL, Raimund Friedrich. *Die Huzulen*. A. Hölder, 1894. ISBN 1168372410.
- KALETA, Petr. *Cesta do Haliče*. František Řehoř a poznání života východní Haliče ve 2. pol. 19. st. Votobia, 2004. ISBN 80-7220-174-3.
- KALETA, Petr. *František Řehoř: Milovník života haličských Rusínů*.
- KANDERT, Josef. *Náboženské systémy: Člověk náboženský a jak mu rozumět*. Grada, 2010, s. 177. ISBN 978-80-247-3166-7.
- KOKAISL, Petr. *Geografie náboženství*. Česká zemědělská univerzita v Praze, 2015, s. 157. ISBN 978-80-213-2551-7.
- KONONENKO, A. A. *Slov'ianskyi svit: iljistrovani slovnyk-dovidnyk mifolohichnykh uiavlen', viruvan', obriadi, lehend ta ikhnykh vidlun' u fol'klori i piznishykh zvychaiakh ukraintsiv, brativ-slov'ian ta inshykh narodiv*. Asotsiatsia dilovoho spivrobotnytstva "Ukrains'kyi mizhnarodnyi kul'turnyi tsentr", 2008.
- KOŽOLJANKO, Heorhij Kostjantynovyč. *Etnolohija Bukovyny*. Vyd-vo Zoloti lytavry, 1999, s. 127.
- KUHUTJAK, M. *Starožytosti Hucul'sčyny. Džerela z etničnoji istoriji naseleňnja Ukrajins'kych Karpat*. L'viv: Manuskript-L'viv, 2011.
- KUTNOHORSKÁ, Jana. *Multikulturní ošetřovatelství: pro praxi*. Grada. 2013, s. 20. ISBN 978-80-247-4413-1.

- KUTNOHORSKÁ, Jana. *Výzkum v ošetřovatelství*. Grada, 2009, s. 22. ISBN 978-80-247-2713-4.
- LAHUNOVA, Taťjana. *500 čarivnych kutočkiv Ukrajiny, jaki varto vidvidaty*. Putivnik. Knyžkovyj klub "Klub Simejnogo Dozvillja", 2014. ISBN 978-966-14-7831-1.
- LAVRUK, Maria. *Huculy ukrajins'kych Karpat*. Vydavnyčyj centr LNU im. I. Franka, 2005, s. 135–160. ISBN 9666133717.
- LOSJUK, Petro. *Chrestomatija z hucul'sčyno-znavstva*. Pysanyj kamiň, 2001. ISBN 966-7325-64-4.
- MACIEVS'KIJ, I. V. *Muzični instrumenty huculiv: Naukovo-populjarne vydannja*. Vinnyca, Nova knyha, 2012, s. 29. ISBN 978-966-382-401-7.
- MAGOCSI, Pavel Robert. *Národ odnikud*. Vydavatelství V. Paďaka, 2014. ISBN 978-80-966-387-092-2.
- MANDYBURA, M. D. *Polonyns'ke hospodarstvo Hucul'sčyny druhoji polovyny 19. st.–30. roky 20 st.: Istoryko-etnohrafičnyj narys*. Kyjiv, Naukova dumka, 1978, s. 55.
- MARDER, A. P. *Architektura: Korotkyj slovnyk-dovidnyk*. Kyjiv: Budivel'nyk, 1995. ISBN 5-7705-0634-4.
- MATVIJAS', I. H. *Ukrajins'ka mova i iji hovory*. Naukova dumka, 1990, s. 83.
- MENZATJUK, Zirka. *Anhel zolote volossja (Ангел золоте волосся)*. Vydavnyctvo staroho leva, 2013, s. 62. ISBN 978-617-679-043-3.
- NEJEDLÝ, Zdeněk. *Moskevské stati*. Svoboda, 1950, s. 177.
- NIKOLAJEVA, Tamara Oleksandrivna. *Ukrajins'kyj kostjum: nadija na renesans*. Lybid, 1996.
- NYKORAK, O. I. *Ukrajins'ka narodna tkanina 19. – 20. st.: typolohija, roztašuvannja, chudožni osoblyvosti*. In-t narodoznavstva NAN Ukrajiny, 2004.
- OBŠIL, Jan. *Dějiny národů slovanských*. Nakl. A. Šaška, 1930, s. 24.
- PÁLENÍČEK, Ludvík, HÖNIG, Otakar, TÝML, Václav. *Čítanka pro čtvrtý ročník*. Státní pedagogické nakladatelství, 1966, s. 121.
- POHREBENNYK, Fedir. *Naša дума, наша пісня: Нарысы-дослідження*. Мuz. Украјина, 1991.
- POP, Ivan. *Dějiny Podkarpatské Rusi v datech*. Libri, 2005. ISBN 80-7277-237-6.

- ŘEHOŘ, František. In: *Zlatá Praha*. Praha, J. Otto, 1884–1929. Periodikum vydávané jednou týdně. ISSN: 1801-2493.
- SCHÜTZE, Fritz. *Die Technik des narrativen Interviews in Interaktionsfeldstudien: dargestellt an einem Projekt zur Erforschung von kommunalen Machtstrukturen*. Univ., Fak. für Soziologie, 1977.
- SINITOVIČ, V. *Teatral'na perlyna Hnata Chotkevyča*. Verchovyna, 2010.
- SMIRNOV, Alexej Petrovič. *Skytové*. Panorama. 1980.
- STADNIK, O. G. *Ekonomična i social'na heohrafija Ukrajiny*. 9 klas: Majstër-klas. Ranok, 2009, s. 50. ISBN 978–966–672–742–1.
- SYROKHMAN, Michajlo. *Cerkvy Ukrajiny Zakarpattja*. Vyd-vo "Ms", 2000.
- ŠATAVA, Leoš. *Národnostní menšiny v Evropě: Encyklopedická příručka*. Nakl. Ivo Železný, 1. vyd. Praha, 1994, s. 135–156. ISBN 80-7116-375-9.
- ŠUCHA, Matúš, CHARVÁT, Miroslav, ŘEHAN, Vladimír, (Eds.). *Kvalitativní přístup a metody ve vědách o člověku*. Univerzita Palackého v Olomouci, Olomouc, 2009, s. 27. ISBN 978-80-244-2374-6.
- ŠUCHEVYČ, Volodymyr. *Hucul'sčyna*. L'viv, 1899.
- TOMEŠ, J., FESTA, D., NOVOTNÝ, J. (Eds.) *Konflikt světů a svět konfliktů*. Praha: Nakladatelství P3K, 2007, s. 228. ISBN 978-80-87186-22-0.
- TYMČUK, Volodymyr. *Jasinja*. Slovom, Lviv, 2013, s. 4. ISBN 978-966-665-864-0.
- VAHYLEVYČ, Ivan. *Huculy, meškanci Schidnoho Prykarpattja* (Гуцули, мешканці Східного Прикарпаття). 1837.
- VASYL'ČUK, Mykola. *Sofron Vytvyc'kyj – Istoryčnyj narys pro hucul'iv* (Софрон Витвицький – Історичний нарис про гуцульів). L'viv, 1863.
- VOVK, F. *Etnohrafični osobystist'i ukrajins'koho narodu*. 1910.
- ZASTAVEC'KA, O. V., ZASTAVEC'KYJ, O. V., TKAČ, D. V. *Heohrafija naseleennja Ukrajiny*. Ternopil', 2007.

7.2. Internetové zdroje

BACEVIČ, F. S. *Slovník terminiv mižkul'turnoji komunikaciji*. (Словник термінів міжкультурної комунікації). [online]. Terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/>

Cestovní kancelář Kudrna. *Verchovina (Ukrajina)*. [online]. Kudrna.cz. Dostupné z: <http://www.kudrna.cz/verchovina-ukrajina/>

Domašni promysly i remesla. [online]. Hutsulschyna.com. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://hutsulschyna.com/hutsulshchyna/196-domashni-promysly-i-remesla.html>

FUČÍKOVÁ, V., DOŠKOVÁ K., MILENOVSKÁ, M., MONDRYK, R. *Oslavy Vánoc pravoslavných věřících v ČR*. Hospodářská a kulturní studia a Provozně ekonomické fakultě ČZU v Praze. [online]. 28. 8. 2014. Dostupné z: <http://www.hks.re/domains/hks.re/wiki1/doku.php?id=pravoslavi14>

HIRT, T. *Etnicita, etnikum, etnické skupiny*. [online]. Osobnostnirozvojpedagoga.cz. [cit. 2016-02-119] Dostupné z: <http://osobnostnirozvojpedagoga.cz/moduly/m1/2-2-etnicita-etnicka-skupina-etnicka-mensina-etnicka-vetsina.html>

HIRT, Tomáš. *Přehled nejasností spjatých s konceptem etnicity v perspektivě postbarthovských přístupů*. In Antropoweb.cz [online]. FF ZČU. [cit. 2016-02-19]. Dostupné z: <http://www.antropoweb.cz/cs/prehled-nejasnosti-spjatyh-s-konceptem-etnicit>

HRABOVEC'KYJ, Volodymyr. *Hucul's'ka muzyka*. [online]. Carpathians.eu. Žyttja karpats'koho narodu. 5. 1. 2006. [cit. 2016-03-09]. Dostupné z: <http://carpathians.eu/karpatskii-narod/guculshchina/guculska-muzika.html>

HRDLIČKOVÁ, Lucie. *Etnicita jakou součástí naší identity – je nutným zdrojem konfliktů mezi skupinami?* Clanky.rvp.cz. [online]. 16. 7. 2014. [cit. 2016-03-07]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/a/17985/18875/ETNICITA-JAKOU-SOUCAST-NASI-IDENTITY---JE-NUTNYM-ZDROJEM-KONFLIKTU-MEZI-SKUPINAMI.html/>

Hucul's'ka chata i dvir. [online]. *Ce Karpaty, Huculyky*. (Це Карпати, Гуцулики) In: Facebook.com. 1. 3. 2016. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/5996089057/permalink/10153015286064058/>

Hucul's'ka chata-hražda. [online]. Ukrcenter.com. Ukrajins'ka Fotohalereja. 9. 2. 2011 [vid. 2016-03-07] Dostupné z: www.ukrcenter.com/Фотогалерея/48186/hranom/48761/Гуцульська-хата-гражда

Hucul's'ki muzyčni instrumenty. [online]. Hizhina-hutsula.ucoz.com. Dostupné z: http://hizhina-hutsula.ucoz.com/publ/putila/guculski_muzichni_instrumenti/4-1-0-16

- Hucul's'kyj odjah ta akcesuary.* [online]. Hucul.if.ua. Dostupné z: <http://hucul.if.ua/ua/shop/category/52/gutsulskiy-odyag.html>
- Hucul's'kyj pochoron.* [online]. Rbdut.com.ua. Biblioteka onlajn. [online] 3. 1. 2011. Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/guculskij_pokhoron/4-1-0-68
- HUNČEVS'KA, Ženja. *10 cikavynok pro ukrajins'ki vyšyvanky.* [online]. Spadok.org.ua. 1. 2. 2016. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://spadok.org.ua/vyshyvka-i-vbrannya/10-tsikavynok-pro-ukrajynski-vyshyvanky>
- Chramy Rachovščyny.* [online]. Rakhiv.com. Dostupné z: <http://www.rakhiv.com/index.php?page=Church>
- Chto taki huculy, abo p'jat samobutnich ukrajins'kych narodiv.* [online]. Firtka.if.ua. Ahencija novyn. 13. 1. 2016. [cit. 2016-03-96]. Dostupné z: <http://firtka.if.ua/?action=show&id=96748>
- Jiža Huculiv.* [online]. Rbdut.com.ua. Biblioteka onlajn. 16. 1. 2011 [cit. 2016-03-010] Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/jizha_guculiv/4-1-0-76
- KARTUNOV, O. V. *Etnična hrupa.* [online]. Politics.ellib.org.ua. Vstup do etnopolitolohiji: naukovo-navčal'nyj posibnyk. Rozdil 2. Etnos ta etnonacional'na hrupa. [cit. 2016-02-09]. Dostupné z: <http://politics.ellib.org.ua/pages-632.html>
- KOČAN, N. *Uniats'ki cerkvy.* Ljudyna i svit, 1992. [online]. Risu.org.ua. 26. 8. 2010. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://risu.org.ua/ua/library/periodicals/lis/lis_92/lis_92_11_12/37607/
- Kolomyja.* [online] Castles.com.ua. Dostupné z: <http://www.castles.com.ua/kolomyja.html>
- MONDRYK, Romana. *Huculové na Ukrajině.* [online]. Pestrá Evropa 2015. Dostupné z: <http://www.pestraevropa.hks.re/2015/Huculove-UA/>
- Ottův slovník naučný. *Malorusové (Ukrajinci a Rusíni).* Další dostupnost. [cit. 2016-03-1]. Dostupné z: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:XEE7k6lc58kJ:hks.re/domains/hks.re/wiki/1/doku.php%3Fdo%3Dexport_odt%26id%3Dpe2015:rusini+&cd=1&hl=cs&ct=clnk&gl=cz
- PALÍK, Branislav. *Huculi – horali ukrajinských Karpat.* [online]. Dobrodruh.sk. 1. 8. 2008. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://www.dobrodruh.sk/cestopisy/huculi-horali-ukrajinskych-karpat>
- Pomeškannja i budivli huculiv. Inter'jer žytlovych pryliščen'.* [online]. Rbdut.com.ua. Biblioteka onlajn. 26. 12. 2010 [cit. 2016-03-07] Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/pomeshkannja_i_budivli_guculiv_inter_er_zhitlovikh_primishhen/4-1-0-61

- PONOMAR'OV, Anatolij. *Etnohrafični hrupy Ukrajinciv*. [online]. Interklasa.pl. Polski portal edukacyjny. [cit. 2016-03-01]. Dostupné z: http://www.interklasa.pl/portal/dokumenty/r_mowa/strony_ukr02/rozne/etnografia.htm
- Publiĉnyj elektronnyj slovnyk ukrajin's'koji movy*. [online]. Ukrlit.org. Dostupné z: <http://ukrlit.org/slovyk/%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B8%D0%BB%D0%BA%D0%B0>
- ŘEHOŘ, František. Huculové. In: *Ottův slovník naučný*. Jedenáctý díl. Praha: J. Otto, 1897. Další dostupnost: https://cs.wikisource.org/wiki/Ott%C5%AFv_slovn%C3%ADk_nau%C4%8Dn%C3%BD/Huculov%C3%A9
- Sčítání lidu na Ukrajině, 2001. [online] Dostupné z: http://2001.ukrcensus.gov.ua/results/nationality_population/nationality_popul2/select_5/?data1=1&box=5.5W&rz=1_1&rz_b=2_1&k_t=00&botton=cens_db
- Udělení titulu hrdinovi Ukrajiny. [online]. Zakon5.rada.gov.ua. 15. 3. 2002. [cit. 2016-03-01] Dostupné z: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/257/2002?test=4/UMfPEGznhhGVN.Zi0X0XYXH14G2s80msh8Ie6>
- Virospovidannja Huculiv. Stavlennja Huculiv do cerkovnych obrjadiv. Davni viruvannja*. [online]. Rbdut.com.ua. Bibliotéka onlajn. 7. 1. 2011. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: http://rbdut.com.ua/publ/guculshhinoznavstvo/virospovidannja_guculiv_stavlennja_guculiv_do_cerkovnikh_obrjadiv_davni_viruvannja/4-1-0-70
- VYŠNIVS'KA, Dana. *Symvolika rizdvjanych prykras dlja kimnaty*. [online]. Ukrajins'ka pravda žyttja (Українська правда життя). 5. 1. 2014. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <http://life.prawda.com.ua/society/2013/01/5/118431/>
- Zvičayi Gucul'sčini*. [online]. *Ce Karpaty, Huculyky*. (Ще Карпати, Гуцулики). In: Facebook.com. 21. 2. 2016. [cit. 2016-03-06]. Dostupné z: <https://www.facebook.com/groups/5996089057/permalink/10153000192564058/>
- Zvyčaji ta obrjady Hucul'sčyny*. [online]. *Kosivart.com*. Biblioteka. Dostupné z: http://www.kosivart.com/index.cfm/fuseaction/customs_traditions.hutsulschyna/

8. Přílohy

Obrázek 12 – Jaremčë – největší suvenýrové trhy
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 11 – Jaremčë – vyšivané košile
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 14 – Jaremčë – malé ikony
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 13 – Mapa Karpatského přírodního národního parku
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 16 – Pysanka
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 15 – Tkaný ubrus
Zdroj: vlastní foto

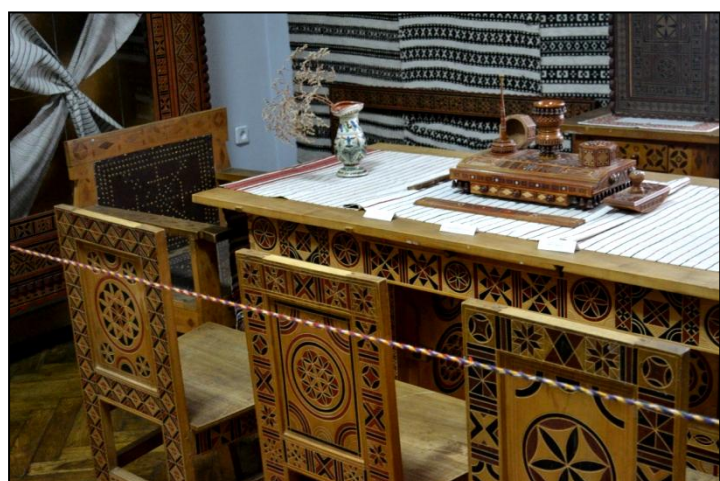
Obrázek 18 – Pysanky
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 17 – Kachlová, ručně malovaná kamna
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 19 – Interiér huculského domu
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 20 – Ručně vyráběný nábytek
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 22 – Tradiční svatební oděv novoman
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 21 – Tkalcovské umění Huculů
Zdroj: vlastní foto

Obrázek 23 – Huculská rodina
Zdroj: vlastní foto